

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Ja ndangi

Ta ki dɔ Poy ta ti ki Maji lə Jəju ki Ja ndangi

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Ja ndangi e ki kare dan Poy ta je ti ki Maji ki sɔ (Matiye, Marki, Luki ki Ja). NGa ningə ta je ki aw naa ti ki njé ki mitə e ngay al. Ta je ki aw naa ti səde, e ta ki dɔ koy Jəju Kirisi ti ki kaw ki ta təl ta makitibi ti kin par. Ne je madi ki Ja əl tae, made je əli al, tə ta lə taa-naa ki Kana ti (2.1-12), ki ta lə Nikodəm ki aw ingə Jəju (3.1-21), ki ta lə dəne ki Samari ti əi ki Jəju (4.1-12), ki ta lə dingəm ki rəe oy njururu ki Jəju aje (5.1-18), taa ta lə dəw ki kəme tɔ lo koje ti nu ə Jəju adi kəme oo lo (9.1-41) je kin. Ne ki rɔ Jəju ti ki Ja a dɔ ti ngay, e ne ndo je lie ki ndo dije.

Me ta ti ki Ja ilə-n ngirə makitibi ləne kin (1.1-18), tɔji Jəju kadi e Ta lə Luwə. Ta ki təl rone dəw ti, re dan dije ti ki dɔndangi ti ne. Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Ja ndangi kin asi kadi dəw gangi kəy kəme asi joo:

Kəy kəme ki dɔsəy (1.19-12.50) əl ta ki dɔ naji ki ma ti ki dije ki dangi dangi (Ja Batisi, Andire, Pilipi ki Nataniyəl) mai dɔ Jəju ti, nə nə ma ki go lo koee ti ləne. Taa əl ta dɔ dije ti ki dangi dangi ki Jəju ingə-de nim, ne kɔji je ki asi gin siri ki Jəju ra nim tɔ, ki kadi dije sangi gine gəri maji. Ja təl ta kəy kəm ta ləne ki dɔsəy kin ki kəsi dɔ ta je ki dangi dangi ki Jəju əl naa ti (12.37-50).

Kəy kəme ki kɔ joo, əl ta lə Jəju ki tee ki ta je ki tɔgide to, ki rai rɔde tə ta je ki dəw a əl nginə-n ndone

kam be, ki rɔ njé ndo je ti lɔne (13-16). Lo kin ti, Jəju əl ta ki Bawne, ningə me kəl ta ti ki Bawe Luwə, ində dɔ rɔne dana kadi ngəm-n koy ki a re dɔe ti, ɓa dɔji Bawne kadi ində kəme go njé kun gone ti ki n-a n-iyə-de tone ti kin maji (17). Ta lə Jə təl osi go ndəgi Poy ta je ti ki Maji ki mitə, loki əl-n ta kuwə ki uwəi Jəju, ki gangi ki gangi ta koy dɔe ti, ɓai-e kagi-dəsi ti, ningə go ti tɛɛ dan njé koy je ti kin (18-20). NDɔ ra nay Paki ti, Jəju tɛɛ ingə Mari ki Magidala nim, ingə njé ndo je lɔne nim. Taa go ti, təl tɛɛ ingə-de kingə ki rangi ɓəy mbata lə Tomasi ki madə je əli-e ta lə Jəju ki tɛɛ lo koy ti ə naji kin kadi tə e ka oo-e tɔ. To tə nɛ ki Jə əl gin nɛ ki ndangi-n Poy Ta ki Maji kin (20.30-31), təl-n ta makitibi lɔne ngata be, ɓəy taa təl re dɔ tɛɛ ti ki Jəju tɛɛ ingə njé ndo je siri ta ba ti kin.

Gin nɛ ki Jə ndangi-n Poy Ta ki Maji kin (20.30-31) ə ilə jine dɔ ti kin ə a ra kadi dəw ki tidə makitibi kin ɓa, a gər ay njay təkɪ Jəju e darɔ Kirisi wa ki Luwə mbəte ki sɔbi kadi a re ka kin nim, e NGon lə Luwə nim. E lo kin ti ə dəw ki ra a ingə-n kajɪ təkɪ Jəju wa əl-n ə nɔ: «Mi rəbi, mi ta ki rɔjeti, mi kisi ki dɔ taa...» (14.6).

Jəju e ta ki i rɔ Luwə ti

¹ Lo kilə ngirə nɛ je ti pəti, dəw ki e ta e nɔɔ ngata,
Dəw ki e ta e naa ti ki Luwə,
Dəw ki e ta e Luwə.

² Lo kilə ngirə nɛ ti, dəw ki e ta e naa ti ki Luwə.

³ E ə Luwə un-e ra-n nɛ je pəti.

Nɛ ki Luwə ra-e ki kanje e goto✧.

⁴ Dəw ki e ta ka kin ə e nje kadi dije isi ki dɔde taa.

✧ **1:3** Kilə ngirə nɛ je 1.3; Pa je 33.6, 9

Ningə kisi ki dɔ taa ki j rɔe ti kin ə e kunji dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne.

⁵ Kunji unji dɔ til ti,

Nə til uwə kunji ka kin ki rɔne ti al.

⁶ Luwə ilə dəw kare ki tɔe nə Ja ade re.

⁷ Re tə nje ma naji kadi ma naji lə kunji,

Kadi dije pəti adi mede kunji ki takule.

⁸ Ja e kunji al, nə e nje ma naji lə kunji.

⁹ Dəw ki e ta kin e ə e kunji ki rɔjeti.

Kunji ki rɔjeti ki re dɔnangi ti ne,

Unji dɔ dije ti pəti.

¹⁰ Dəw ki e ta e dɔnangi ti ne.

Ningə ə Luwə un-e ra-n dije ki dɔnangi ti ne,

Nə dije ki dɔnangi ti ne gəri-e al.

¹¹ Dəw ki e ta kin re dan dije ti lie,

Nə dije lie uwəi-e ki rɔde ti al.

¹² NGa ningə, njé ki uwəi-e ki rɔde ti,

Adi e njé ki adi-e mede, adi-de ta rəbi kadi təli ngan lə Luwə.

¹³ Təli ngan lə Luwə, ki go koji ti ki məsi təki dije isi ojii-naa kin al nim,

Ki go ndigi ti lə dəw al nim, nə e Luwə wa ə ra adi təli ngane je.

¹⁴ Dəw ki e ta, təl darɔ dəw ki rɔjeti,

Uwə lo kisi danje ti.

Me-maji, ki nə ki rɔjeti rosi mee.

Je j-o tɔɔa lie. E tɔɔa ki NGon ki kare ba ingə ki rɔ Bawne ti.

¹⁵ Ja un ndune ki taa, ma-n naji lie ə nə:

«E ə dəw ki m-əl ta lie kəte m-əl m-ə nə:

“Dəw ki re gom ti, e ki bo dəm ti,

Tadɔ e isi ki dɔne taa kəte nɔm ti.”

16 «Je pəti, j-ingə ne maji ki i rəe ti, ki go me-maji ti lie.

Adi-je maji-kur ki əsi go naa go naa.

17 Luwə adi-je ndu-kun ki go rəbi lə Moji✠,

Nə me-maji ki ne ki rəjeti rəi ki go rəbi lə Jəju Kirisi.

18 Dəw ki oo Luwə goto, nə NGon ki kare ba,

Ki e Luwə ə isi kadi Bawne ti, ə ra adi ji gər-e.»

Ta ki Ja Batisi əl də rəne ti

(Mt 3.1-12; Mk 1.2-8; Lk 3.15-17)

19 Lok i *Jipi je ki Jorijaləm ti iləi njé kijə ne məsi kadi-kare je ki njé je ki gin koji ti lə *Ləbi ki rə Jə ti dəji-e ə nə: «I nə ə?» 20 Ba, Jə əl-de wangi ki taga, ki kanji yəti ta ə nə: «Mi Kirisi al.» 21 NJé ki iləi-de ka kin təli dəji-e əi nə: «NGa i nə dana? I nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli a?» Ə Jə ilə-de ti ə nə: «Jagi, mi Eli al.» Təli dəji-e bəy əi nə: «I NJe kəl ta ki ta Luwə ti ki j-isi ji ngəm-e a?» Jə ə nə: «Jagi, mi NJe kəl ta ki ta Luwə ti al✠.» 22 Lo kin ti noo, əli-e əi nə: «NGa i nə dana bangi wa əl-je adi j-o, tədə səbi kadi j-a ji təl ki ta madi kadi j-aw-n ki rə njé je ti ki iləi-je. Ta ri ə əl də rəi ti i wa ə?» 23 Noo be ngata ə Jə ilə-de ti ə nə:

«Mi ə mi dəw ki ndue bə dilə lo ti ə nə:

“Irai go rəbi lə Bəbe adi a njururu!”✠

Təki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl-n.»

24 NJé ki iləi-de ka kin əi *Parisi je. 25 Ə təli dəji Jə Batisi bəy əi nə: «A kin ə re i Kirisi al nim, i Eli al nim, taa i NJe kəl ta ki ta Luwə ti ki j-isi ji ngəm-e kin al nim tə ə, ra ban ə isi ira dije batəm ə?» 26 Ə Jə əl-de ə nə: «Mi m-ra dije batəm me man ti, nə dəw madi e mbəsi ti noo ki igəri-e al. 27 E re gom ti, nə kilə sa ki

✠ 1:17 Tee ki taga 31.18; 34.28

✠ 1:21 Malasi 3.23; Dətərənom 18.15, 18

✠ 1:23 Ejay 40.3

njae ti ka mi m-asi kadi m-tuti al.» ²⁸ Ne je kin pæti rai ne Bætani ti, dam ba Jurde ti, ki Ja ra dije batəm ti.

Ta ki Ja Batisi əl də Jəju ti

²⁹ Lo ti də ti, Ja oo Jəju ki isi re ki rəe ti ningə əl ə nə: «Oi *NGon dəgi bati lə Luwə ki nje kər majal lə dije ki dənangi ti ne kə. ³⁰ E ə e dəw ki m-əl ta lie kəte m-əl m-ə nə: “Dəw ki re gom ti, e ki bo dəm ti, tado e isi ki dəne taa kəte nəm ti.” ³¹ Mi ki dəm m-gər-e kəte al, nə m-re m-ra dije batəm me man ti mba kadi m-adi *Isirayəl je gəri-e-n.» ³² Ja ma naji ə nə: «M-o NDil Luwə j̄ taa, risi tə də dum be re isi dəe ti. ³³ Mi m-gər-e al, nə Luwə ki ilə-m adi m-re m-ra dije batəm me man ti ə əl-m ə nə: “Dəw ki a o NDil j̄ taa risi re isi dəe ti kin ə, a ra dije batəm me NDil ti.” ³⁴ Ningə mi, m-o ne kin ki kəm, adi m-ma naje tək̄i dəw kin e NGon Luwə.» ³⁵ Lo ti ki go ti, Ja təl re loe ti ka kin bəy, əi ki njé ndo je ləne joo. ³⁶ Be ə, loki Jəju isi də, adi kəme e ki dəe ti oo-e-n, ningə əl ə nə: «Oi NGon dəgi bati lə Luwə.» ³⁷ Loki njé ndo je lə Ja ooi də ta kin ningə, uni go Jəju. ³⁸ Loki Jəju ilə rəti ningə, oo-de kadi isi uni goe, ə dəji-de ə nə: «Ə ri ə isi sangi ə?» Ə əi je iləi-e ti əi nə: «Rabi, lo ki isi ti e ra be ə?» («Rabi» kər me nə: NJe ndo dije) ³⁹ Jəju əl-de ə nə: «frəi, ə a oi.» Be ə, awi, ooi loki Jəju isi ti. Ba isi, tali ta ndə ləde rəe ti nq̄. Də kadi, e kadi ki sə ki lo solə.

⁴⁰ Andire ki ngok̄o Sim̄o Piyər e dəw kare dan dije ti ki joo ki ooi ta ta Ja ti ə uni go Jəju. ⁴¹ Dəw ki dəsəy ki Andire inge, e ngok̄e Sim̄o. Ə əl-e ə nə: «J-ingə Məsi.» («Məsi» kər me nə «Kirisi, ki e dəw ki Luwə mbəte.») ⁴² Ba, aw ki Sim̄o rə Jəju ti. Ə Jəju ḡo Sim̄o

ba ningə əl Simo ə nə: «I Simo, ki ngon lə Jonasi. A bari-ni Səpasi», («Səpasi», kər me nə «Piyər».)

Pilipi əi ki Nataniyəl

⁴³ Lo ti ki go ti, Jəju un ndune kadi n-aw dənangi Galile ti. Də rəbi ti, ingə Pilipi, ningə əl-e ə nə: «Un gom.» ⁴⁴ Pilipi e dəw ki Bətisayda ti, ki e be lə Andire əi ki Piyər. ⁴⁵ Go ti, Pilipi aw ingə Nataniyəl, ningə əl-e ə nə: «J-ingə dəw ki *Mojə əl ta lie me ndu-kun ti, taa njé kəl ta je ki ta Luwə ti ka əli ta lie tə ka kin. E Jəju ki ngon lə Jisəpi ki Najarəti ti.» ⁴⁶ Ə Nataniyəl əl-e ə nə: «Be ki Najarəti ti kam kadi ne ki maji a tēē ti tə ma?» Ə Pilipi əl-e ə nə: «İre o.» ⁴⁷ Loki Jəju oo Nataniyəl isi re ki rəe ti, əl ta dəe ti ə nə: «Oi *Isirayəl ki rəjeti, ki dəw asi kingə ne ki majal rəe ti al.» ⁴⁸ Lo kin ti noo, Nataniyəl dəji Jəju ə nə: «İra ban ə igər-m ə?» Ə Jəju əl-e ə nə: «Kəte bəy taa kadi Pilipi bər-i, loki isi gin kagi mbay-kote ti kin m-o-i.» ⁴⁹ NGata ə Nataniyəl əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, j NGon lə Luwə, j ngar lə Isirayəl je.» ⁵⁰ Jəju ile ti ə nə: «MBata kəl ki m-əli m-ə nə m-o-i gin kagi mbay-kote ti kin ə adi-m mei, nə a o ne je ki əti bəl itə e kin bəy.» ⁵¹ Taa Jəju təl ilə də ta ti kin bəy ə nə: «Təki rəjeti, m-əl səsi, a oi dərə tēē tane, ningə malayka je lə Luwə a awi ki taa je, təli ki nangi je dəm ti mi *NGon dəw.»

2

Jəju ra man adi təl kasi lo taa-naa ti ki Kana

¹ NDə joo go ti, taa-naa to Kana ti ki Galile. Kə Jəju e loe ti noo, ² ningə bari Jəju əi ki njé ndo je ləne loe ti tə. ³ Də gangi lo madi ba, kasi goto. Ə kə Jəju əl-e ə nə: «Dije ayi-naa kasi tigə.» ⁴ Nə Jəju ile ti ə nə: «E ri ə igə rəm ti ə dəne? Də kadi ləm asi al bəy.» ⁵ Ba kəe

əl njé ləbi nē je ə nā: «Nē ri ki əl səsi ə ɪrai.» ⁶ NGA nɪngə gum je mehe ki kibə ki mbal isi noo, tə gum je ki *Jipi je isi ɔdi man ki mee ti ndogi rɔde ki go kuji nē ra je ti ləde kadi tə awi ki ta dɔde al, ta kəm Luwə ti. Gum je ka kin, ki kare mee a asi mbul joo je mitə je kare. ⁷ Jəju əl njé ra kilə je ə nā: «Uti man me gum je ti kin adi rosi,» nɪngə uti man me ti adi rosi bututu. ⁸ Ba Jəju əl-de ə nā: «ɔdi ngata, ə awii adi nje kində kəmne go nē kuso je ti,» ɔa ɔdi awii adi-e. ⁹ Nje kində kəmne go nē kuso ti ɔdi man ki təl kasi ka kin tane ti. Gər lo ki kasi kin tēē ti al, nə njé ra kilə je ki ɔdi kasi kin gəri maji. Nje kində kəmne go nē kuso ti ɔar nje taa dəne ¹⁰ əl-e ə nā: «Dije əi njé kadi kasi ki nəl dije ayi-naa kəte, adi loki dije ayi-naa adi rade ɔəy taa təli dɔ e ki nəl al ti, nga j ra ban ə ingəm kasi ki nəl adi isi biti dɔ kadi ki ne kin ə?» ¹¹ E kin ə e nē kɔji lə Jəju ki dɔ kəte ki ra Kana ti, dɔnangi Galile ti. Ra ɔji-n tɔgine, nɪngə njé ndo je lie adi-e mede. ¹² Go nē je ti kin, Jəju aw Kapərnayim ti, əi ki kone je, ki ngakone je, ki njé ndo je ləne; nə ke ə isi Kapərnayim ti ndo ngay al.

*Jəju tuwə njé ra gati je me kəy ti lə Luwə
(Mt 21.12-17; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46)*

¹³ NDɔ ra nay Paki lə *Jipi je e ɔasi ə Jəju aw Jorijaləm ti[☆]. ¹⁴ Jorijaləm ti, Jəju ingə njé gati mangi je, njé gati bati je, ki njé gati ki də dum je nati kəy ti lə Luwə, taa njé mbəl la je ka isi mbəli la je ləde noo tɔ. ¹⁵ Lo kin ti, Jəju ra ndəy kulə, tuwə-n-de pəti nati kəy ti lə Luwə kɔ, naa ti ki mangi je, ki bati je, taa njé mbəl la je ka, sane la je ləde kɔ, tɪndə tabilə je ləde tilə tɔ. ¹⁶ Nɪngə əl njé gati də je ə nā: «ɔyi nē je kin

☆ **2:13** Tēē ki taga 12.1-27

pəti kə lo kin ti rangi, ningə kadi irai me kəy lə Bai tə lo gati ləsi al.» ¹⁷ Lo kin ti, me njé ndo je ole də ta ti ki ndangi me makitibi ti əi nə: «Ta lə kəy ləi uwə mem kuwə ki a təl-m.»[✧] ¹⁸ Nə Jipi je uni ta əli-e əi nə: «Nə kəji ri ə a təji kadi ji gər-n təkɪ aw ki təgi kadi ira-n ne je ki ira kin ə?» ¹⁹ Ə Jəju əl-de ə nə: «Itəi kəy lə Luwə kam, ə me ndə ti ki mitə, m-a m-təl m-ində taa gogi.» ²⁰ Ə Jipi je əli-e əi nə: «Ji ra bəl kuti sə gide mehe bə ji ra kəy lə Luwə kam oy, ningə j a təl ində rangi me ndə ti ki mitə a?» ²¹ Kəy ki Jəju əl tae kin e darəe. ²² NGa ningə, ndə ki Jəju ij-n taa dan njé koy je ti kin, me njé ndo je ole də ti təkɪ ndə ki əl ta kin, bə adi mede ta lə Luwə ki ndangi nim, adi mede ta ki Jəju əl ka kin nim.

Jəju gər ne je pəti ki me dəw ti

²³ Loki Jəju e-n Jorijaləm ti, dəkagilo ra nay paki ti, dije ngay adi-e mede, loki oi ne kəji je ki ra adi ooi ki kəmde. ²⁴ Nə Jəju ə, taa mede al, tadə gər-de pəti maji ngay, ²⁵ taa aw ki ndoo kadi dəw ma naji də dəw ti ade al tə, tadə e wa gər ne je pəti ki to me dəw ti.

3

Jəju əi ki Nikodəm

¹ Me bəti ti lə *Parisi je, dɪngəm kare e noo, təe nə Nikodəm. E ki kare dan ki boy je ti lə *Jipi je. ² Dɪngəm kin re rə Jəju ti kondə əl-e ə nə: «Nje ndo dije, ji gər kadi Luwə iləi kadi ire indo-je ne, tadə dəw ki asi kadi ra ne je ki əti bəl təkɪ isi ira-n kin be ki kanji kadi Luwə e sie goto.» ³ Jəju əl-e ə nə: «Təkɪ rəjetɪ, adi m-əli, dəw ki asi kadi a oo kəbe lə

✧ **2:17** Pa je 69.10

Luwə ki kanji kadi oji-e koji ki sigi goto.» ⁴ Lo kin ti, Nikodəm dəji Jəju ə nə: «Dəw a ra ban be ə a təli oji-e koji ki sigi, loki təgi ngata kin ə? A asi kadi təl aw me kone ti gogi bəy kadi oji-e ki kə joo a?» ⁵ Jəju ile ti ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əli, dəw ki asi kadi a ur kəbe ti lə Luwə ki kanji kadi oji-e me man ti, ki me NDil ti goto. ⁶ Darə dəw ki koo ki kəm, e ki koji me məsi ti, ningə darə ki ndil, e NDil Luwə ə oje tə. ⁷ Ta ki m-əli m-ə nə: “Səbi kadi oji səsi koji ki sigi” kin, adi əti bəl al. ⁸ Tadə nəl ilə lo ti ki me ndigi, ningə j o kae ki isi ba, nə igər lo ki j ti al nim, igər lo ki isi aw ti al nim tə. Be ə, dəw ki NDil oje ka e be tə.» ⁹ Lo kin ti, Nikodəm dəji Jəju ə nə: «Nə kin a ra nə ki go rəbi ki ban ə?» ¹⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «I ki j nje ndo dije ndukun ki dije gəri dəi *Isirayəl ti ka igər nə je kin al bəy a? ¹¹ Təki rəjeti, adi m-əli, j-əl ta də nə ti ki ji gər, taa ji ma naji də nə ti ki j-o ki kəmje tə, nə səi, indigi naji ki ma ləje al. ¹² Loki m-əl səsi ta də nə je ti ki dənangi ti ne ə adi-mi mesi al, ə ra ban be a adi-mi mesi də nə je ti ki dərə ti ki m-a m-əl səsi tae ə? ¹³ Dəw ki aw dərə ti goto. Re e dəw ə, e mi *NGon dəw ki karm ba par ə m-j dərə ti m-re dənangi ti. ¹⁴ Ningə təki *Moji ilə-n li ki rai-e ki ningə-kasi ta kagi ti dilə lo ti ka kin ə[☆], səbi kadi bəi-mi mi NGon dəw taa də kagi-dəsi ti tə. ¹⁵ MBa kadi dəw ki adi-m mene ba, dəwe isi ki dəne taa biti ki nə ti. ¹⁶ Tadə Luwə ndigi dije ki dənangi ti ne ngay, ə adi-de NGone ki koji kare be, mba kadi dəw ki ade mene ba, kadi dəwe kin tuji kə al, nə kadi isi ki dəne taa biti ki nəne ti. ¹⁷ Nə ki kadi dəw gər, Luwə ilə NGonne dənangi ti mba kadi gangi-n ta də dije ti ki dənangi ti al, nə ilə sie mba

---

☆ 3:14 Kər Isirayəl je 21.9

kadi aji-de. ¹⁸ Dəw ki adi mene NGon Luwə, Luwə a gangi ta dəe ti al, nə dəw ki ade mene al, dəwe kin Luwə gangi ta dəe ti ngata. Tado mbati kadi mene NGon Luwə ki kare ba kin. ¹⁹ Go rəbi ki ta ki gangi re-n ə to kin: Kunji re dənangi ti, nə dije ki dənangi ti ndigi til yo ə mbati kunji, mbata kilə rade je e ki majal. ²⁰ Dije pəti ki əi njé ra majal, mbati kunji, awi ki rəe ti al. Ningə ki rəjeti, bəli kaw rə kunji ti, nə tə kunji təji ne rade je ki majal ki taga. ²¹ Nə dije ki njé təl rəde go ndu Luwə ti, əi rəi ki rə kunji ti, mba kadi kunji təji kilə rade je ki taga wangi. Əi kilə je ki rai-de ki go ndu Luwə ti.»

Ja Batisi əi ki Jəju

²² Go ne je ti kin, Jəju əi ki njé ndo je ləne əti awi dənangi Jude ti. Isi ti səde noo ba, ra-n dije batəm. ²³ Ja ka a ra dije batəm Enə ti, ki e bəsi kadi Salim ti noo tə. Tado e lo ki man e ti ngay. Ningə dije rəi ki rəe ti adi rade batəm. ²⁴ Dəkagiloe ti kin, uwəi Ja dangay ti al bəy.

²⁵ Be ə, njé ndo je lə Ja ki nə je, naji-naa ta ti ki Jipi kare be, də togə rə mba kadi Luwə ər-n ta də dəw ti kə. ²⁶ Go ti, awi ingəi Ja əli əi nə: «Baje, dəw ki ndo ki ai sie dam ba Jurde ti ki kare, ki ndo ki ima naji lie ka kin, e ka a ra dije batəm tə, adi dije pəti awi ki rəe ti.» ²⁷ Ə Ja ilə-de ti ə nə: «Dəw ki asi kadi ingə ne madi ki rangi ki dəne də e ti ki Luwə wa ade kin goto. ²⁸ Səi je wa ka asi kadi imai naji ləm də ta ti ki m-əl m-ə nə: “Mi, mi Kirisi al, nə mi dəw ki iləi-mi kadi m-re kəte noe ti.” ²⁹ Kadi igəri təkəi, dəw ki nje taa dəne ə e ngaw dəne, ningə ki əji də basa madi ngaw dəne, e, e kadi basa madine ti kadi oo ta lie, ə loki basa made əl ta ə osi mbie ti bə, rəe nəl-e ngay

dɔ ti. NGa ningə, e kin ə e rənəl ləm, ningə e rənəl ki tae asi-naa bərəre. ³⁰ Səbi kadi tɔba lie aw ki dɔ made ti dɔ made ti, ə kadi mi, m-təl ki gogi gogi.

Dəw ki j̄ dɔrɔ ti

³¹ «Dəw ki j̄ dɔrɔ ti e dɔ ne je ti pəti, ningə dəw ki dɔnangi ti ne e ne ki dɔnangi ti, adi əl ta dɔ ne je ti ki dɔnangi ti ne par. Nə dəw ki j̄ dɔrɔ ti e dɔ ne je ti pəti. ³² Ma naji dɔ ne je ti ki oo ki kəmne je ki mbine je. Nə dəw ki ndigi naji ki ma lie goto. ³³ Dəw ki ndigi naji ki ma lie ɓa, dəwe tɔji kadi Luwə əl ta ki rɔjeti. ³⁴ Təki rɔjeti, dəw ki Luwə ile, əl ta je ki ta Luwə ti, tado Luwə rose ki NDilne. ³⁵ Baw NGon ndigi NGon, adi iyə ne je pəti me jie ti. ³⁶ Dəw ki adi mene NGon, a isi ki dɔne taa b̄iti ki nɔne ti, nə dəw ki təl rɔne go ndu ti lə NGon al, kisi ki dɔ taa lie goto, wongi lə Luwə a e dɔe ti.»

4

Jəju əi ki dɔne ki Samari ti

¹ Dije əli adi *Parisi je ooi tək̄i Jəju əi njé ndo je gone ti itə Ja, taa rade batəm ite tɔ. ² NGa ningə tək̄i rɔjeti ɓa, Jəju wa ra dije batəm al, nə e njé ndo je lie. ³ Ə loki Jəju oo kadi Parisi je ooi ta kin be ɓa, iyə dɔnangi Jude ə təl aw Galile ti. ⁴ NGa ningə kadi aw Galile ti, səbi kadi a ində dɔnangi ki *Samari ti gangi. ⁵ E be ə aw tɛɛ ɓe bo ti ki ɓari-e Sisar ki e say al ki lo ndɔr ki ndɔ ki *Jakobi adi ngonne Jisəpi*. ⁶ E loe ti wa kin ə bilə man lə Jakobi to ti. Ə Jəju njiyə ə ɓa, təl isi nangi ta man ti ka kin. E dɔ kadi ti ki kaw ki jam dɔ ɓe ti be.

✧ **4:5** Kila ngirə ne je 33.19; Jojuwe 24.32

⁷ Lo kin ti nōō, dāne ki Samari ti kare re kadi ʔdi man ʔ Jəju ʔl-e ʔ nā: «Adi-m man m-ay.» ⁸ *NJé ndo je lie ʔa awi me ʔe ti kadi ndogi ne kuso. ⁹ Nə dāne ki Samari ti ka kin ʔl Jəju ʔ nā: «E ta kin ban ʔ? I Jipi tō, ra ban be ʔ a dəji-m mi ki mi dāne ki Samari ti man kadi ay ʔ?» Dāne ʔl be mbata *Jipi je gei kadi n-ʔi ki Samari je n-ɪndəi rōde naa ti dō ne madi ti kare al. ¹⁰ Jəju ile ti ʔ nā: «Kin ʔ re kəte igər kadi-kare lə Luwə nim, dəw ki nje dəji man kay kin nim ʔ, re j ʔ re a dəje kadi adi man kaji kadi ay.» ¹¹ Dāne ʔl-e ʔ nā: «Babe! Aw ki ne kōdi man al tō, taa bilə man ʔbi tō, nga a ra ban be ʔ a ingə man kaji kin ʔ? ¹² I o rōi kadi itə bawje Jakobi ki adi-je man kin nim taa e wa ʔi ki nganne je ayi-naa ki da je ləne nim kin a?» ¹³ Jəju ile ti ʔ nā: «Dəw ki ay man ki j-a-n ne kin, kində a ra-e ʔəy; ¹⁴ nə dəw ki a ay man ki m-a m-ade kin, kində a ra-e gogi al ratata. Man ki m-a m-ade kin yo ʔ a təl ta ʔe man ki man kaji a tēj ti.» ¹⁵ Dāne ʔl ʔ nā: «Babe, adi-m man ki a ʔl tae kin kadi kində ra-m gogi al, taa kadi m-təl m-re-n ne be gogi m-ʔdi man al ngata tō.» ¹⁶ ʔ Jəju ʔl-e ʔ nā: «Aw, ʔbar ngawi ʔ itəl ire ne.» ¹⁷ Ba dāne ʔl Jəju ʔ nā: «Dəw oo ngawm al.» Ningə Jəju ʔl-e ʔ nā: «Ta ləi e ki rōjeti kadi ʔl ʔ nā dəw oo ngawi al, ¹⁸ tadə itaa dingəm je mi, nə e ki isi sie ʔasine kin e ngawi al. Lo kin ti e ta ki rōjeti ʔl ʔl.» ¹⁹ Nōō be ngata ʔ dāne ʔl ʔ nā: «Babe, m-gər kadi j nje kəl ta ki ta Luwə ti. ²⁰ Bawje je ʔsi məkəside nangi nō Luwə ti dō mbal ti kin, ningə səi ʔli ʔi nə lo kōsi məkəsi nangi nō Luwə ti e Jorijaləm.» ²¹ Jəju ʔl-e ʔ nā: «Dāne, itaa mem. Dəkagilo re ki kadi a ʔsi məkəsi nangi nō Bawje Luwə ti dō mbal ti kam al nim, Jorijaləm ti al nim. ²² Səi dije ki Samari ti,

osi məkəsi nangi nō Luwə ti ki igəri-e al, nə je, j-osi məkəsi je nangi nō Luwə ti ki ji gər-e, tado kajji j rōje ti je Jipi je. ²³ NGa ningə ndo re, ba e ndo ki kadi njé kəsi məkəsi ki rōjeti nangi nō Luwə ti a osi məkəside nangi nō Bawje Luwə ti me NDil ti ki me ne ra ti ki rōjeti. Əi je kin ə əi njé kəsi məkəsi ki rōjeti nangi nō Luwə ti ki Bawje isi sangi-de. ²⁴ Luwə e NDil, ningə kadi njé kəsi məkəside nangi nōe ti osi me NDil ti ki me ne ra ti ki rōjeti.» ²⁵ Ə dāne əl-e ə nā: «M-gər kadi Dəw ki mbəti lə Luwə ki bari-e Kirisi kin a re. Ningə ndo ki a re ba, a ər-je me ne je pəti.» ²⁶ Ə Jəju əl-e ə nā: «E darəm mi wa ə m-a m-əli ta am.»

²⁷ Lo kin ti nōq be, njé ndo je lə Jəju tēji nōq rai, ningə ndoji-de ngay kadi ooi Jəju a əl ta ki dāne dəw, nə dəw ki kadi əl-e ə nā: «E ri ə ige jie ti ə?» Ə se «mba ri ə əl-e ta ə?» goto. ²⁸ Dāne iyə gum man ləne nōq be, ə ay aw me be bo ti əl ə dije ə nā: ²⁹ «İrai oi dəw ki əl-m ne je pəti ki m-ra kin. A e Kirisi al biti a?» ³⁰ Ba dije tēji me be bo ti ki taga awi ki rō Jəju ti. ³¹ Loki dāne əti aw kin ə njé ndo je əli Jəju əi nā: «Nje ndo dije, uso ne!» ³² Nə Jəju əl-de ə nā: «Mi m-aw ki ne kuso ki kadi m-uso ki e ne kuso ki igəri al.» ³³ Də ta ti kin njé ndo je dəji-naa ta dande ti əi nā: «Dəw madi ade ne uso ma?» ³⁴ Ə Jəju əl-de ə nā: «Ne kuso ləm e ra go ndigi ti lə Nje kilə-m, ki təl ta kilə lie. ³⁵ Sai əli mesi ti əi nā: “Nay sə bəy ə ko a asi təti,” nə mi m-a m-əl səsi m-ə nā: uni kəmsi ki taa igoi ndər oi; ko tuti asi kijə ngata! ³⁶ Ki j-a ne kin, dəw ki nje təti ko ingə ne kigə go ji ləne ningə kaw kandi ne ki dō-naa ti mba kisi ki dō taa ki biti ki nō ti kadi tə dəw ki nje dibi ne nim nje tətə nim rai rənəl naa ti. ³⁷ Tado kuji ta ki ə nā: “Dəw kare dibi ə e ki nungə təti” kin

e ki røjeti. ³⁸ M-ilə səsi m-adi awi təti ko me ndər ti ki səi je irai kile al. Njé ki rangi ingəi kœe, ningə səi irəi təti kandi kilə ləde.» ³⁹ Dije ki dɔnangi Samari ti pəti ki me ɓe bo ti kin adi mede Jəju dɔ naji ki ma ti ki dəne ma dœe ti ə nə: «əl-m ne je pəti ki m-ra.» ⁴⁰ NGa ningə loki rəi tɛɛi rœe ti, dɔji-e kadi isi səde, ə Jəju isi səde ndɔ joo. ⁴¹ Ki takul ta ki tae ti, dije ki njé kade mede əi ngay wa ɓəy; ⁴² ningə əli dəne əi nə: «E ki mbata ta je ki əl-je wa kin par ɓa j-ade-n meje al, nə je wa j-o ta ki tae ti ki mbije, ningə ji gər kadi e nje kaji dije təkɪ røjeti.»

Nɛ kɔji ki kɔ joo ki me ɓe ti ki Kana

⁴³ NDɔ joo go ti, Jəju ɔti nɔɔ təl aw dɔnangi Galile ti gogi. ⁴⁴ Ningə e wa ma naji ə nə: «Dəw ki nje kəl ta ki ta Luwə ti ki ingə kɔsi-gon me ɓe kɔji-ne ti goto.» ⁴⁵ Nə loki re tɛɛ Galile ti, dije ki dɔnangi Galile ti uwəi-e ki rœde ti maji ngay, tadɔ əi je wa ka awi lo ra nay ti ki Jorijaləm tɔ adi ooi ne je pəti ki Jəju ra lo ra nay ti ki kəmde.

⁴⁶ Jəju təl re Kana ki Galile ti ki ndɔ ki ra man adi təl kasi ti. Ningə dɪngəm kare ki e dəw ki bo lə asigar je ki isi ra kilə ki ngar, ə rɔ ngone ki dɪngəm to-e Kapərnayim ti e nɔɔ. ⁴⁷ Loki dɪngəm ka kin oo kadi Jəju j Jude ti re dɔnangi Galile ti, re inge, nɔ ki dœe ti kadi aw Kapərnayim ti aji ngonne ki to ta koy ti kin. ⁴⁸ Ə Jəju əl-e ə nə: «Kin ə re oi ne kɔji je, ki ne je ki əti ɓəl ki kəmsi al ə a asi kadi a adi mesi al ratata.» ⁴⁹ Dəw ki bo ki nje ra kilə ki ngar ka kin əl Jəju ə nə: «Bəɓe, təkɪ ngonm oy al ɓəy kin ire ɓe ləm.» ⁵⁰ Nə Jəju əl-e ə nə: «Aw, ngoni aji ngata.» Ba dɪngəm taa me Jəju dɔ ta ti ki əl, adi osi dɔ rəbi ti aw. ⁵¹ Ə loki e dɔ rəbi ti isi təl, ɓəə je lie awi tɪləi kəme əli-e əi nə:

«NGoni aji!» ⁵² Ningə dəji-de se kadi ki ban ə rə ngon to-n soti wa? Ba əli-e əi nə: «E tagine ki kadi ki dəgi gide mitə ə rəe ki tingə ngay kəte ka kin təl səl.» ⁵³ Lo kin ti, baw ngon oo kadi e də kadi ti wa ki Jəju əl-e-n ə nə: «NGoni aji ngata» kin. Loe ti nqo, dɪngəm adi mene Jəju, naa ti ki dije ki me kəy ti lie ba pəti. ⁵⁴ E kin ə e nɛ kəji ki kə joo ki Jəju ra loki təl-n Jude ti re Galile ti.

5

Jəju aji dɪngəm ki rəe oy njururu

¹ Go nɛ je ti kin, *Jipi je rai nay ləde adi Jəju aw Jorijaləm ti. ² NGA ningə Jorijaləm ti, lo ndogi man ki bari-e ki ta ebirə nə Bətisata to nqo, basi kadi ta rəbi ndogi bər ti ki dije isi awii ki nɛ kul je me 6e bo ti. Pal je əi mi ta lo ndogi man ti ka kin, ³ ningə gin pal je ti ka kin njé moy je toi ti mbar mbar: njé kəm tə je, njé məti je, ki njé rə koy njururu je. [Toi isi nginəi ta man ki kadi ədi rəne; ⁴ tadə malayka lə Bəbe kare a ur me man ti kadi buu. Nje moy ki dəsəy ki osi me man ti ki buu ka kin 6a, re moy lie to-n ban ban ka ingə rə nga.] ⁵ Loe ti kin, dəw ki moy ra-e 6al kuti mitə gide jijoo e ti nqo. ⁶ Jəju oo-e to nangi, ningə loki əli-e təkɪ to me kə ti kin be 6al ngay, dəje ə nə: «Ige kingə rə nga a?» ⁷ Ə nje moy ile ti nə: «Bəbe, dəw ki kadi un-m ilə-m me man ti loki man isi ədi rəne kin goto. Loki m-ə nə m-aw 6a, dəw ki rangi ur me ti nqm ti.» ⁸ Ə Jəju əl-e ə nə: «I taa, un tuwə ləi ə injiyə aw.» ⁹ Ningə ta naa ti nqo, dɪngəm ingə rə nga adi un tuwə ləne ə injiyə aw.

NGA ningə ndəe ti kin e ndə taa kəə. ¹⁰ Ə Jipi je əli dɪngəm ki ingə rə nga ka kin əi nə: «Bone e ndə taa kəə, e go ti al kadi oti tuwə ləi injiyə-n.» ¹¹ Nə əl-de ə

nə: «E dəw wa ki adi-m rɔ nga kin ə əl-m ə nə: “Un tuwə ləi ə aw.”» ¹² Ə dəji-e ta əi nə: «Dəw ə wa ki əli ə nə: “Un tuwə ləi ə aw kin e nə ə”?» ¹³ Nə dəw ki ingə rɔ nga gər-e al, tadɔ Jəju ur kaki dan kosi dije ti ki ai loe ti nɔɔ kin. ¹⁴ NGan kadi je go ti, Jəju təl inge nati kəy ti lə Luwə ɓa əl-e ə nə: «O, ɓasine kin ingə rɔ nga ngata. Nɪngə kadi ira majal al ratata nə tə ne madi ki ngə ngay tɛɛ dɔi ti ɓəy.» ¹⁵ Lo kin ti, dɪngəm aw əl Jipi je təkɪ e Jəju ə adi-ne rɔ nga. ¹⁶ E be ə, Jipi je awii ki ta ki Jəju ki ra ne kin ndɔ taa kəɛ ti. ¹⁷ Nə Jəju əl-de: «Biti ɓone ka Bai isi ta ra ki dije ti, nɪngə mi ka sɔbi kadi m-ra ki dije tɔ.» ¹⁸ Ki mbata ta ki Jəju əl kin, njé kun dɔ Jipi je sangi rəbi ki rangi dɔ made ti kadi n-tɔli-e; tadɔ əli əi nə Jəju ra ne buji-n ndɔ taa kəɛ par al, nə əl ɓəy tɔ ə nə Luwə e Bawne ki oji-ne, adi ra rɔne kadi ne dəw ki n-asi-naa ki Luwə.

Tɔgi kɔɓe ki NGon lə Luwə aw-n

¹⁹ Jəju təl un ta əl-de ə nə: «Oyo, təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, mi NGon lə Luwə m-asi kadi m-ra ne dɔ rɔm al. E ne ki m-o Bai ra ə mi m-ra. Ne ki Bai ra ɓa, mi NGone m-ra kae ti wa kin tɔ. ²⁰ Tadɔ Bai ndigi-m mi NGone adi tɔji-m ne je pəti ki e wa ra. A tɔji-m kilə ra je ki əti ɓəl ɓəl ngay ɓəy ki kadi a ra səsi ɓəl. ²¹ Tadɔ tə ka ki Bai un-n njé koy je lo koy ti adi isi kəm ka kin ə, mi NGone, m-ge ɓa, m-a m-ade isi kəm tɔ. ²² Bai gangi ta dɔ dəw ti al, nə adi-m tɔgi mi NGone kadi m-gangi ta dɔ dije ti, ²³ kadi dije pəti ɔsi gonm təkɪ ɔsi gon Bai be tɔ. Dəw ki ɔsi gonm mi NGon al, ɔsi gon Bai ki nje kilə-m al jagi tɔ. ²⁴ Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, dəw ki oo ta ləm, taa adi mene nje kilə-m nim tɔ ɓa, dəwe kin a ingə kaji ki bitɪ ki nɔ ti. Ta ki gangi a ɔsi dɔe ti al, nə də dɔ koy ngata adi e me kaji ti.

25 Təki rəjeti, adi m-əl səsi, ndə a re, ningə ndəe re ngata ki kadi njé koy je a ooi də ndum mi NGon lə Luwə. NGA ningə dije ki a oi də ndum a isi kəm ba. 26 Tadə tə ka ki Bai ə e nje kadi dije kaji ka kin ə, adi-m mi NGone təgi kadi m-adi dije kaji tə. 27 Adi-m mi NGone təgi kadi m-gangi-n ta də dije ti, mbata mi *NGon dəw. 28 Ningə kadi adi əti səsi bəl al, tadə ndə re ngata ki kadi dije pəti ki toi be nin ti a ooi də ndum. 29 Njé ki rai ne ki maji a tēi lo koy ti mba kaw ki kaji ti, ə njé ra ne ki majal a tēi lo koy ti mba kaw ki lo gangi ta ti tə*. 30 Mi m-asi kadi m-ra ne madi də rəm al. Mi m-gangi ta ki go ndu ti ki m-ingə rə Luwə ti. NGA ningə, ta ki gangi ləm e ta ki gangi ki dana tadə m-isi m-sangi ndigi ləm al nə m-isi m-sangi ndigi lə nje kilə-m.»

Naji ki ma də Jəju ti

31 Jəju əl ə nə: «Kin ə re e mi wa ə m-ma naji də rəm ti ə re dəw ki a ndigi səm də naji ki ma ti ləm goto. 32 Nə e dəw ki rangi ə ma naji dəm ti, ningə m-gər kadi naji ki ma dəm ti kin e ta ki rəjeti. 33 Səi iləi ki dije rə Ja Batisi ti, ə Ja ma naji ki rəjeti dəm ti. 34 Mi m-aw ki ndoo kadi dəw ma naji dəm ti al, nə m-əl be mba kadi ingəi kaji. 35 Ja Batisi e lambi ki kində por ti mba koo lo, ningə indigi kadi irai rənəl kunje ti ngon kagi lo kare. 36 NGA ningə mi naji ki kadi dije mai dəm ti itə yə Ja say. Kilə je ki m-ra-de, adi e kilə je ki Bai adi-m kadi m-ra kin əl ta dəm ti taa təji kadi Bai ilə-m tə. 37 Bai wa ki ilə-m, ma naji dəm ti. Nə ke ə səi oi ndue ndə kare al nim, oi ta kəme al nim. 38 Ingəmi ta lie mesi ti al tadə mi ki ilə-m kin adi-mi mesi al. 39 Isi sangi gin ta lə Luwə maje maje tadə oi

* 5:29 Daniyəl 12.2

kadi a ingəi kaji ki biti ki nɔ ti me ti; nga ningə e ta lə Luwə wa kin ə e nje ma naji dɔm ti. ⁴⁰ Nə səi imbati rəi rɔm ti kadi ingəi kaji ki biti ki nɔ ti. ⁴¹ Mi m-sangi kadi dije piti-mi al. ⁴² Ningə ne kare ki m-o rəsi ti, m-gər kadi indigi Luwə al. ⁴³ Mi m-re ki tɔ Bai, nə imbati kadi uwəi-mi ki rəsi ti. Ningə kin ə dəw ki rangi re ki tɔne wa ɓa, a uwəi-e ki rəsi ti maji. ⁴⁴ Səi ki isi sangi kadi ingəi tɔji ki kadi səi je wa iləi dɔ-naa ti ki yo je ki ne je yo, ɓi isangi kadi ingəi tɔji ki j rɔ Luwə ti ki e ki karne ba ə e Luwə kin al, ningə a rai ban be ə a adi-mi mesi ə? ⁴⁵ Kadi oi təkɪ e mi ɓa m-a m-ində ta dəsi ti nɔ Bai ti al, nə e *Moji ki indəi mesi dɔe ti kin ə a ində ta dəsi ti. ⁴⁶ Ningə kin ə re adi mesi Moji təkɪ rɔjeti dɔ ta ti ki ndangi ə re a adi-mi mesi tɔ, nə e kadi ki adi-e mesi al ə adi-mi mesi al tɔ, tadɔ e ta ki dɔm ti ə Moji ndangi☆. ⁴⁷ Ə re oi ta ki ndangi kin tɔ ta ki rɔjeti al ə ra ban be ə a adi-mi mesi dɔ ta ti ki m-əl ə?»

6

Jəju adi ne kuso dije dibi mi usoi

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ Go ne je ti kin, Jəju ɔti nɔɔ, aw gidi ba ti ki Galile, ki ɓari-e ba ki Tiberiyadi. ² Kosi dije ngay uni goe, tadɔ dije ooi ne kɔji je ki ətɪ ɓal ki Jəju ra dɔ njé moy je ti aji-n-de. ³ Jəju al dɔ mbal ti taa, ningə isi nangi ki njé ndo je ləne. ⁴ Dɔkagiloe ti kin, nay lə *Jipi je ki ɓari-e nay Paki e basi.

⁵ Loki Jəju un kəmne ningə, oo kosi dije ngay ki isi rəi ki rɔe ti. Ə dɔji Pilipi ə nə: «J-a j-ingə mapa ra ə j-a ji ndogi kadi kosi dije kin pətɪ usoi ə?» ⁶ Jəju dɔji ta kin be mba kadi oo-n ta ki me Pilipi ti, tadɔ e wa

☆ 5:46 Dətərənɔm 18.15

gær ne ki kadi a ra bəti. ⁷ Ə Pilipi ile ti ə nə: «Kin ə re ji ndogı mapa ki la kilə ki ndo bu joo mindi ka asi kadi a ədi tade ndəy ndəy pəti al.» ⁸ Lo kin ti, nje ndo lə Jəju kare ki təe nə Andire, ki e ngokə Simo Piyər, əl Jəju ə nə: ⁹ «NGon ki dıngəm kare, aw ki mapa mi, ki e mapa ki rai ki ko ki bari-e ərji, taa ngan kanji je joo tə. Nə e kin e ne ki kadi dəw əl tae kadi dije ti ki bore be kin al.» ¹⁰ Ə Jəju ə nə: «Adi dije pəti isi nangi.» Loe ti kin, wale e ngay titi, adi dije uwəi lo isi ti nangi. Dije kin asi dıngəm je dibi mi. ¹¹ Be ə, Jəju un mapa, ra oyo Luwə də ti, ba ləbi dije pəti ki ai loe ti noo kin. Un kanji ləbi-de kae ti ka kin tə. Adi-de ki go me ge ti ləde. ¹² Loki usoi asi-de ngata ba, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «İkawi ginde je ki nay kin, kadi dəw iyə ne madi kə al.» ¹³ Be ə, mapa ki mi ki dije usoi, njé ndo je kawi ginde ki nay kare dəgi gide e joo. ¹⁴ Loki dije ooi ne kəji ki əti bəl ki Jəju ra kin ningə əli əi nə: «Ki rəjeti, dəw kin e Nje kəl ta ki ta Luwə ti ki səbi kadi tə re dənangi ti ka kin ə wa.» ¹⁵ NGA ningə, Jəju gər kadi a rəi tə uni-e awi indəi-e ngar, adi təl ər rəne aw gogı də mbal ti, ki karne ba.

Jəju njiyə də man ti

(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

¹⁶ Loki lo səl, njé ndo je lə Jəju awi kadi ba ti. ¹⁷ Awi ali me to ti, uni tade kaw ki Kapərnayım ti, ki e dam ba ti ki kare. Lo kin ti, lo ndul dəde ti, taa Jəju ka təl re rəde ti al bəy tə. ¹⁸ Nəl ilə ki təgine ngay, adi man i pu pu. ¹⁹ *NJé ndo je əsi to asi kulə mətər mi be ningə, oi Jəju ka a njiyə də man ti isi re ki rə to ti. Loki ooi Jəju a njiyə də man ti, bəl ra-de ngay. ²⁰ Nə Jəju əl-de ə nə: «E mi, ə ibəli al!» ²¹ Lo kin ti,

✧ 6:9 2 NGar je 4.42-44

ndigi kadi n-uni Jəju me to ti, nə ta naa ti nɔɔ par ə, to ɔdi nangi lo ki isi awi ti.

Kosi je sangi Jəju

²² Lo ti go ti, kosi je ki nayi-naa gidi ba ti, oi kadi tagine to e kare ba par ə njé ndo je lə Jəju ali me ti awi dɔ rɔde, ɓi Jəju al me ti səde al. ²³ Lo kin ti nɔɔ, to je ki rangi ii Tibəriyadi ti rəi, ai lo ka ti, ɓasi kadi lo ti ki Babe əl ta dɔ mapa ti titi ə tɛɛ bay bay adi-de usoi ka kin. ²⁴ Loki kosi je ooi Jəju al nim, njé ndo je lie al nim ɓa, ali me to je ti awi ki Kapərnayim sangi Jəju ti.

Jəju e mapa kuso koy al

²⁵ Loki ingəi Jəju dam ba ti ki kare, dəji-e əi nə: «Nje ndo dije, ire itɛɛ ne kadi ban ti ə?» ²⁶ Ə Jəju təl əl-de ə nə: «Adi m-əl səsi ta ki rɔjeti, isi sangi-mi mbata mapa ki usoi ndan mesi, ɓi e mbata gər ɓa igəri me nə kɔji je ki m-ra kin al. ²⁷ Maji kadi irai kilə mba nə kuso ki a ndum kin al, nə mba nə kuso ki a to biti ki nɔ ti. E nə kuso ki mi *NGon dəw m-a m-adi səsi, mbata Luwə ki Bawje ra ndaji kare rəm ti mba tɔji-m təkɪ mi dəw ləne.» ²⁸ Lo kin ti, kosi je təli dəji-e əi nə: «E ri ə sɔbi kadi ji ra taa kadi ji ra-n kilə ki Luwə ndigi ə?» ²⁹ Ə Jəju təl əl-de ə nə: «Nɛ ki Luwə ge rɔsi ti, e kadi adi mesi dəw ki ile.» ³⁰ Be ə əli-e əi nə: «Nɛ kɔji ri ə a ra taa kadi j-o ə j-adi-n me je ə? Kilə ri ə a ra ə?» ³¹ Kaje je usoi nə kuso ki j dɔrɔ ti ki ɓari-e nə man. Be ə ndangi me makitibi ti əli ə nə: «Adi-de usoi mapa ki j dɔrɔ ti taa☆.» ³² Lo kin ti, Jəju təl əl-de ə nə: «Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, e *Mojɪ ə adi səsi mapa ki j dɔrɔ ti al, nə e Bai Luwə ə adi

☆ **6:31** Tɛɛ ki taga 16.4, 15; Pa je 78.24

səsi mapa ki rəjeti ki j̄ dərā ti taa. ³³ MBata mapa lə Luwə ki adi dije, e mapa ki j̄ dərā ti taa ki nje kadi dije ki dənangi ti ne isi ki dəde taa.» ³⁴ Be ə, təli əli-e əi nə: «Bəbe, adi-je mapa kin ki ndəe ndəe adi j-**USO.**»

³⁵ Jəju əl-de ay njay ə nə: «Mi mapa ki dəw uso ə a oy al. Dəw ki re rəm ti 60 a ra-e al n̄im, dəw ki adi-m me ne ka, kində a ra-e al n̄im tə.» ³⁶ N̄ingə m-əl səsi tək̄i oi-mi, nə adi-mi mesi al. ³⁷ NJé ki Bai adi-m-de a rəi rəm ti. N̄ingə dəw ki re rəm ti, m-a m-tuwe al jagi. ³⁸ MBata m-**i** dərā ti, m-re dənangi ti mba ra ndigi ləm al, nə kadi m-ra ndigi lə nje kilə-m. ³⁹ N̄ingə ne ki nje kilə-m ki ilə-m ndigi kadi m-ra ə to kin: ndigi kadi tə m-t̄i ta dəw kare dan dije ti ki adi-m-de kin al, nə kadi m-t̄e səde ji koy ti dəbəy ndə ti. ⁴⁰ E kin ə e ne ki Bai ndigi: ndigi kadi dije pəti ki ooi-mi NGon lə Luwə ə adi-mi mede, ingəi kaj̄i ki to bit̄i ki n̄o ti, ə kadi m-t̄e səde ji koy ti dəbəy ndə ti.

⁴¹ *Jipi je bai ta d̄ə Jəju ti mbata əl ə nə: «Mi mapa ki j̄ dərā ti taa.» ⁴² N̄ingə əli-naa dande əi nə: «Jəju kam, e ngon lə Jisəpi al a? Ji gər k̄ə je ki bawe je maji t̄ə, nga ra ban be ə əl ə nə n-**i** dərā ti taa ə n-re ə?» ⁴³ Jəju təl əl-de ə nə: «**İ**bai ta dansi ti al. ⁴⁴ Dəw ki asi kadi re rəm ti ki kanji kadi Bai ki ilə-m, ər-e ta rəbi goto. N̄ingə re Bai t̄e ta rəbi ade 6a, mi m-a t̄e sie ji koy ti dəbəy ndə ti. ⁴⁵ NDangi me makit̄ibi ti lə ki kare dan NJé kəl ta ki ta Luwə ti əi nə: “Pəti, Luwə a ndo-de ne[☆],” n̄ingə dəw ki ra ki oo ndu Luwə ki Bai ə taa ne ndo lie, dəwe kin re rəm ti. ⁴⁶ E kin 6a t̄əji kadi dəw oo Bai Luwə al; e nje k̄i r̄ə Luwə ti ki karne ba ə oo Bai Luwə. ⁴⁷ Ki rəjeti, m-əl səsi, dəw

☆ **6:45** Ejay 54.13

ki un mene adi-m, ingə kaji ki to biti ki nɔ ti. ⁴⁸ Mi mapa ki dəw uso ə a oy al. ⁴⁹ Dilə mbo ti, kasi je usoi ne kuso ki j dɔrə ti ki ɓari-e nə man, ka oyi. ⁵⁰ Nə mapa ki j dɔrə ti kin, e mapa ki kadi re dəw uso ɓa, dəwe a oy al. ⁵¹ Mi mapa kisi kəm ba ki j dɔrə ti taa. Re dəw uso mapa kin ɓa, dəwe a oy al. Mapa ki m-a m-adi, e darəm ki kadi dije isii kəm ba.»

⁵² Lo kin ti, Jipi je naji-naa ta ngay dande ti əi nə: «Dəw kin a ra ban ta kadi a adi-je darəe kadi j-uso ə?» ⁵³ Ə Jəju əl-de ə nə: «Ki rɔjeti, adi m-əl səsi, re usoi darəm mi NGon dəw al nim, ayi-naa məsim al nim ə, a ingəi kaji al. ⁵⁴ Dəw ki uso darəm ə ay məsim tɔ ningə, dəwe kin a ingə kaji ki to biti ki nɔ ti, ningə m-a m-tɛɛ sie ji koy ti dɔbəy ndɔ ti. ⁵⁵ MBata darəm e ne kuso ki rɔjeti, ə məsim e ne kay ki rɔjeti tɔ. ⁵⁶ Dəw ki uso darəm nim, ay məsim nim tɔ ɓa, je sie je naa ti kare ba. ⁵⁷ Bai ki ilə-m isi kəm ba adi mi m-isi kəm ba ki takule. Be ə, dəw ki uso darəm a isi kəm ba ki ta kulm tɔ. ⁵⁸ E kin ə e mapa ki j dɔrə ti taa. E tɔ mapa ki kasi je usoi ə oyi kin al, nə e mapa ki dəw uso ɓa, dəwe kin a oy al, a isi ki dɔne taa ki ndəe ndəe.» ⁵⁹ Ta je kin tɛɛ ta Jəju ti lo ki isi ndo-n ne dije gin kəy kaw-naa ti lə Jipi je, me ɓe ti ki Kapərnayim.

Ta ki nje kadi kaji ki biti ki nɔ ti

⁶⁰ Dije ngay dan njé ndo je ti lə Jəju, loki ooi ta kin ta Jəju ti ningə, əli əi nə: «Ta kin e ta ki ngə ngay, dəw ki asi kadi a ində mbine go ti goto.» ⁶¹ Jəju gər mene ti kadi njé ndo je lie isi ɓai ta dɔ ta ti lie. Be ə əl-de ə nə: «Ta kin tigə səsi jigi ti a? ⁶² A kin ə re oi-mi *NGon dəw m-təl m-aw taa lo kisi ti ki m-isi ti kəte kin ə a rai ban ə? ⁶³ E NDil ə e nje kadi dəw isi ki dɔne taa. Dəw ki dərɔne e ne madi al. Ningə ta je

ki m-əl səsi kəte kin e NDil nim e kisi ki dɔ taa nim.
⁶⁴ Nə dije madi dansi ti adi-mi mede al.» Jəju əl be, tadɔ lo kilə ngire ti bəy, gər dije ki a adi-e mede al, taa gər dəw ki nje kile ji njé bə je ti tɔ. ⁶⁵ Jəju ilə dɔ ti bəy ə nə: «E mbata kin ə m-əl səsi m-ə nə: “Dəw ki Bai ade ta rəbi al, asi kadi a re rəm ti dərɔne al.”» ⁶⁶ I dɔ ndəe ti nɔɔ kin, ngay je dan njé ndo je ti lie təli goe ti, mbati njiyai sie. ⁶⁷ Ə Jəju tu rəne ki rɔ njé ki dɔgi gide joo ti əl-de ə nə: «NGa səi, a awi al yəne ma?» ⁶⁸ Nə Piyər əl Jəju ə nə: «Babe, j-a j-aw ki rɔ naa ti ə? I ə ta kaji e me ji ti. ⁶⁹ Je, meje pəti e dɔi ti. Ningə ji gər kadi i Nje kay njay ki Luwə ile.» ⁷⁰ Jəju təl əl-de ə nə: «E mi ə m-mbətəi səsi səi ki dɔgi gide e joo kin, nə dəw kare dansi ti, ndil su e mee ti.» ⁷¹ Lo kin ti, Jəju isi əl ta ki dɔ Judasi ti ki ngon lə Simɔ Isikariyoti ti. Tadɔ e ə e dəw kare dan njé ndo je ti ki dɔgi gide e joo ki a ilə Jəju ji njé bə je ti.

7

NGakɔ Jəju je adi mede Jəju al

¹ Go ti, Jəju nay ki lo njiyə ti dɔnangi Galile ti, ge al kadi n-njiyə n-aw ə n-təl dɔnangi Jude ti, tadɔ njé kun dɔ *Jipi je isi sangi kadi n-təli-e. ² NGa ningə dɔkagilo ra nay lə Jipi je ki kadi isi gin Kəy lo ti e basi[✧], ³ ə ngakɔ Jəju je əli-e əi nə: «I ne ə aw dɔnangi Jude ti adi njé ndo je ləi ka ooi ne je ki isi ra-de kin tɔ. ⁴ Dəw ki ndigi kadi dije ooi-ne kam a ra ne je kuti lo ti al. NGa ningə, təkəi isi ra ne je ki əti bəl kin, maji kadi ira adi dije pəti ooi-ni.» ⁵ Nə təkəi rəjeti, ngakɔe je wa adi-e mede al. ⁶ Ə Jəju əl-de ə nə: «NDɔ ləm re al bəy; nə səi je, ndɔ je pəti to maji mbata ti ləsi.

✧ 7:2 Ləbətiki 23.34-36; Dətərənom 16.13

⁷ Dije ki dɔnangi ti ne kin a awi sɛsi ki ta al, nɔ mi ɓa, mede majal sɛm mbata m-əl kilɔ rade je ki majal ki taga. ⁸ Sɛi ɔ awi lo ra nay ti kin. Mi ɓa, m-a m-aw al, tadɔ ndɔ lɛm nay ɓɔy.» ⁹ Go ta je ti ki ɛl kin, isi Galile ti ba. ¹⁰ Nɔ loki ngakɔe je awi lo ra nay ti, e ka ɔti osi dɔ rɔbi ti tɔ ki kanji kadi dɔw oo-e. Aw tɔ lo kaw ki lo ɓɔyɔ ti be.

Nɛ ndo ki lo ra nay kisi gin Kay lo ti

¹¹ Dɔkagilo ra nay ti, njɛ kun dɔ *Jipi je sangi Jɔju ningɔ dɔji ɛi nɔ: «E lo ti ki ra be ɔ?» ¹² Dije naji-naa ta ti ngay dɔe ti dan kosi je ti; njɛ ki nɔ je ɛli ɛi nɔ: «E dɔw ki maji,» ɔ njɛ ki nungi ɛli ɛi nɔ: «Jagi, isi ɓuki kosi dije wale,» tɔ. ¹³ E be ka dɔw ki kadi ɛl ta lie ki taga wangi goto, ɓɛli njɛ kun dɔ Jipi je.

¹⁴ NDɔ je ki mba ra nay dɔ tɛɛ dana ngata ɓa Jɔju aw gin kay ti lɔ Luwɔ, isi ndo nɛ dije. ¹⁵ E nɛ ki ndɔji Jipi je ngay adi dɔji-naa ta ɛi nɔ: «E kam dɔw ndo-e nɛ al tɔ, nga ra ban ɔ gɛr nɛ ɛti ɓɛl be ɔ?» ¹⁶ Ɖ Jɔju ilɔ-de ti ɔ nɔ: «Nɛ ki m-isi m-ndo kin ngire j̄ rɔm ti al, nɔ ngire j̄ rɔ Luwɔ ti ki nje kilɔ-m. ¹⁷ Kin ɔ re dɔw ndigi kadi n-ra nɛ ki Luwɔ ndigi ɓa, lo kin ti ɔ a gɛr ay njay se nɛ ki m-isi m-ndo kin ngire j̄ rɔ Luwɔ ti ɔ se e mi wa ɔ m-indɔ ngire wa. ¹⁸ Dɔw ki nje kɛl ta ki tɔne wa isi sangi tɔɓa lɔne wa. Nɔ dɔw ki nje sangi tɔɓa lɔ nje kilɔ-ne a ɛl ta ki rɔjeti, ningɔ nɛ ki dana al goto rɔe ti tɔ. ¹⁹ *Moji adi sɛsi ndu-kun adi itaai maji, nɔ dɔw ki tɛl rɔne go ti goto. NGa ra ban ɔ isi sangi kadi itɔli-mi ɔ?» ²⁰ Ɖ kosi je ɛli-e ɛi nɔ: «I aw ki ndil ki majal mei ti! Nɔ ɔ isi sangi kadi n-tɔli ɔ?» ²¹ Ɖ Jɔju tɛl un ta ilɔ-de ti ɔ nɔ: «M-ra nɛ kare ba be, ɔ sɛi pɛti ɛti sɛsi ɓɛl! ²² Moji adi sɛsi ndu kadi ijɛi mɔti ngan je (ningɔ e ndu ki tɛɛ rɔ Moji ti ne par al, nɔ

e kaje je ki kate nu ə adi ndu kin) ba səi isi ijəi məti ngan je ndo taa kəə ti☆. ²³ Kin ə re ijəi məti ngon ndo taa kəə ti kadi tə dəw kidi ndu-kun lə Moji al ə, ra ban ə mesi to səsi dəm ti mi ki m-aji daro dəw ba pəti ndo taa kəə ti ə? ²⁴ Iyəi ta gangi ta ki go lo koo ti ləsi, ə igangi ta ki dana.»

Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte

²⁵ Dije ki Jorijaləm ti əli əi nə: «Dəw kam al ə dije isi sangi kadi n-təli-e a? ²⁶ NGa yə a əl ta taga wangi am, ə dəw əl-e ta madi al! NJé kun dəje je ooi kadi e Kirisi ə se? ²⁷ Ki ne kin, ji gər lo ki dəw kin j ti maji, nə ndo ki Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte a tēə həy ba, dəw kare ka a gər loki j ti al.» ²⁸ Lo kin ti, Jəju ki isi ndo dije ne gin kəy ti lə Luwə un ndune ki taa ə nə: «Igai kadi igəri-mi maji, taa igəri lo ki m-j ti tə! Ningə e mi wa ba m-ilə rəm al, nə Luwə ki nje kilə-m e dəw ki asi kadi dəw ində mene dəe ti. Səi, igəri-e maji al. ²⁹ Mi m-gər-e maji tadə m-j rəe ti, taa e e ə ilə-m tə.» ³⁰ Lo kin ti, dije isi sangi kadi n-uwəi Jəju, nə dəw ki kadi ində jine dəe ti goto, tadə ndo lie asi al bəy. ³¹ Ningə dan kosi je ti, dije ngay adi-e mede ba əli əi nə: «Dəkagilo ki Kirisi a re ə a ra ne kəji je ki itə yə dingəm kin wa?» ³² Ə ta ki kosi je isi kəti gin mindide ti oji də Jəju kin osi mbi *Parisi je ti, adi Parisi je, ki njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je iləi njé ngəm də lo je ləde kadi awi uwəi Jəju. ³³ Ə Jəju əl ə nə: «M-a mi səsi ngan ndo je ndəy bəy, ba m-a m-aw ki rə nje kilə-m ti. ³⁴ A sangi-mi nə a ingəi-mi al, tadə lo ki m-a mi ti kin a asi kadi a awi ti al.» ³⁵ Ə də ta ti kin *Jipi je dəji-naa ta əi nə: «Lo ki ra be ə a aw ti ə kadi j-a j-inge al ə? A aw go ngakone je ti ki

☆ **7:22** Ləbətiki 12.3; Kilə ngirə ne je 17.10-13

sanəi-naa dan Girəki je ti kin kadi aw ndo ne Girəki je ma? ³⁶ Ta ki əl ə nə: “A sangi-mi nə a ingəi-mi al, tado lo ki m-a mi ti kin a asi kadi a awi ti al,” kin me nə ri ə?»

Dəbəy ndo ra nay

³⁷ Dəbəy ndo ra nay, ki e ndo ki bo ngay ba[☆], Jəju j a taa un ndune əl ə nə: «Kin ə re dəw madi kində ra-e ə, kadi re rəm ti ay man. ³⁸ Dəw ki adi-m mene ba, “ndəə man ki nje kadi dije isi ki dode taa a teə ngəmee ti,” təki Makitibi lə Luwə əl-n.» ³⁹ Lo kin ti; Jəju isi əl ta lə NDil Luwə ki kadi dije ki adi-e mede a ingəi, mbata dəkagiloe ti kin NDil Luwə re do dije ti al bəy, tado Jəju ingə kəsi-gon al bəy.

Kosi je gangi-naa mbata lə Jəju

⁴⁰ Dan kosi je ti, dije madi ki ooi ta kəl Jəju əli əi nə: «Təki rəjeti, dəw kam e Nje kəl ta ki ta Luwə ti ki səbi kadi a re ka kin ə wa!» ⁴¹ Njé ki nā je əli əi nə: «E Kirisi ki Luwə mbəte.» Nə njé ki nungi bəy naji əi nə: «Kadi Kirisi e dəw ki Galile ti a? ⁴² Makitibi lə Luwə əl təki Kirisi a e dəw ki gin koji ti lə *Dabidi, ningə a teə ki ta rəbi ki Bətiləhəm ti, ki e ngon be koji Dabidi[☆].» ⁴³ E be ə, kosi je gangi-naa mbata lə Jəju. ⁴⁴ Dije madi dande ti ndigi kuwe, nə dəw ki kadi ində jine dəe ti goto.

Me ngə lə njé kun do Jipi je

⁴⁵ Njé ngəm ta lo lə *Jipi je ki awi kadi uwəi Jəju ka kin, təli rəi rə njé kun do njé kijə ne məsi kadi-kare je ti əi ki *Parisi je, ə njé kun do njé kijə ne məsi kadi-kare je ki Parisi je dəji-de əi nə: «Ra ban ə irəi sie al ə?» ⁴⁶ Ə njé ngəm lo je əli əi nə: «NDo kare j-o dəw

☆ **7:37** Ləbətiki 23.36 ☆ **7:42** 2 Samiyəl 7.12; Mise 5.1; Mt 2.5

əl ta təkɪ dɪŋəm kɪn isi əl-n al.» ⁴⁷ Ə Parisi je dəji-de əi nə: «Səi je ka iyəi rəsi adi ədi səsi tɔ a?. ⁴⁸ Oi dəw kare be dan njé ki boy je ti ə se dan Parisi je ti ade mene nɔɔ a? ⁴⁹ Kosi je kam əi dije ki gəri ndu-kun lə *Moji al, əi dije ki Luwə a tuji-de kɔ!»

⁵⁰ Nikodəm ki e ki kare dan Parisi je ti ki kəte aw rɔ Jəju ti un ta əl-de ə nə: ⁵¹ «Kɪn ə re dəw oo ta ki ta dəw ti al nɪm, taa oo ne ki ra al nɪm ə, ndu-kun ləje a gangi ta dɔe ti al*.» ⁵² Nə iləi-e ti əi nə: «I ka j dəw ki Galile ti tɔ a? Isangi gine maji o, nje kəl ta ki ta Luwə ti ki kadi e dəw ki Galile ti goto.» ⁵³ [Go ti, dəw ki ra ka ɔti aw ɔe ləne.

8

Jəju əi ki dəne ki nje kuwə marim

¹ Jəju ɔti nɔɔ aw dɔ mbal kagi bini je ti. ² Nə loki lo ti njay par ə təl re nati kəy ti lə Luwə. Dije pəti rəi ki rɔe ti, ə isi nangi isi ndo-de ne. ³ Lo kɪn ti, njé ndo ndu-kun je, ki *Parisi je rəi ki dəne ki indəi jide dɔe ti lo kuwə marim ti, adi-e a ta kəm dije ti, ⁴ ningə əli Jəju əi nə: «Nje ndo dije, dəne kam j-ində jije dɔe ti lo kuwə marim ti. ⁵ NGa ningə, *Moji əl-je me ndu-kun* ti kadi ko dəne je ki be kɪn ji tɪlə-de ki mbal ji təl-de kɔ, ə se j, ta ləi e ri wa?» ⁶ Əli ta kɪn be tə kulə ki kiyə kadi uwəi Jəju tə indəi ta dɔe ti. Nə Jəju ilə dəne nangi ə isi ndangi ne ki ngon jine nangi. ⁷ Ə loki nayi-naa ki lə dəje ta ti, Jəju ɔr dəne taa əl-de ə nə: «Dəw ki dansi ti ne ki ra majal nja kare al ɔa, kadi ile ki mbal dɔsəy.» ⁸ Jəju əl ta be ɔa təl ilə dəne nangi gogi, isi ndangi ne nangi. ⁹ Ə loki ooi ta kɪn ɔa, ɔti kare kare, ilə ngire dɔ njé ki tɔgi ti, təl-n dɔ

☆ **7:51** Dətərənom 1.16 ☆ **8:5** Ləbətiki 20.10; Dətərənom 22.22-24

njé ki du ti. Ta təl tae ti, Jəju nay ki karne ba. Dəne ka kin ə a dadan lo ti; ¹⁰ ə Jəju un dəne ki taa əl-e ə nə: «Dəne, dije ka awi ra? Dəw kare ka gangi ta doi ti al a?» ¹¹ Ba dəne ile ti ə nə: «Babe, dəw kare ka gangi ta dəm ti al,» ə Jəju əl-e ə nə: «Mi ka m-gangi ta doi ti al jagi tə, nga ningə aw, ə ira majal gogi al.»]
*

Jəju e kunji ki dənangi ti

¹² Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Mi kunji ki dənangi ti, dəw ki un gom, a njiyə me til ti al, kunji ki nje kadi dije isi ki dode taa a unji dde ti.» ¹³ Lo kin ti, *Parisi je əli-e əi nə: «I wa ə isi ma naji ki doi ti ba, naji ki ma lai e ki rəjeti al.» ¹⁴ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Re mi wa m-ma naji də rəm ti ka m-gər kadi naji ki ma ləm e ta ki rəjeti, tadə mi m-gər lo ki m-i ti nim, m-gər lo ki m-isi m-aw ti nim, nə səi je, igəri lo ki m-i ti al nim, igəri lo ki m-isi m-aw ti al nim tə. ¹⁵ Səi isi gangi ta ki go lo koo ti lə dəw, nə mi m-gangi ta də dəw ti al. ¹⁶ A kin ə re m-gangi ta noo ba, e ta ki gangi ki go rəbe ti, tadə mi ki karm ə m-gangi ta al, Bai ki nje kilə-m e səm naa ti. ¹⁷ Ningə me ndu-kun ti ləsi wa ka ndangi əi nə: “Kin ə re dije joo mai naji, ə naji ki ma ləde aw go-naa ti ba, ta ləde e ta ki rəjeti.” ✧ ¹⁸ Mi wa m-ma naji də rəm ti, ningə Bai ki ilə-m ka ma naji ləne dəm ti tə.» ¹⁹ Ningə dəji-e əi nə: «Bawi e lo ki ra ti dana?» Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «İgəri-mi al, taa igəri Bai al tə. Kin ə re igəri-mi ə re a igəri Bai tə.» ²⁰ Ta je kin tēē ta Jəju ti loki isi ndo-n dije ne nati kəy ti lə Luwə. Isi

* **8:11** [] Bar ta je kin goto me makitibi je ti ki mari kəte ki e ta lə Luwə ki ndangi tə kun mindi ki sigi. ✧ **8:17** Dətərənom 19.15; 17.6

lo ti ki ne je ki dije isi ilai kadi-kare titi adi Luwə isi ti. NGA ningə dəw uwe al, tadə ndə lie asi al bəy.

Jəju əl ta də kawne rə Bawne ti

²¹ Jəju əl-de ta ki rangi bəy ə nə: «M-a m-aw, ningə a sangi-mi, nə a oyi me majal je ti ləsi. Lo ki m-a m-aw ti kin a asi kadi a awi ti al.» ²² Lo kin ti, *Jipi je əli-naa əi nə: «A təl rəne ə se ra ban ə əl ə nə: “Lo ki m-a m-aw ti kin a asi kadi a awi ti al ə?”» ²³ Ə Jəju əl-de ə nə: «Səi, səi dije ki dənangi ti nangi ne, ə mi, mi dəw ki dərə ti taa nu tə; səi dije lə dənangi, nə mi, mi dəw lə dənangi al. ²⁴ Ningə e mbata kin ə m-əl-n səsi m-ə nə: “A oyi me majal je ti ləsi.” Kin ə re adi-mi mesi tək mi “NJe kisi nq̄” al ə, a oyi me majal je ti ləsi.» ²⁵ Ə dəji-e əi nə: «I wa kam i nə ə?» Ba Jəju ilə-de ti ə nə: «Mi dəw ki m-əl səsi lo kilə ngire ti nu wa kin. ²⁶ NGA ningə, ki əji dəsi, m-aw ki ta ngay kadi m-əl je, m-gangi je; nə ta ki m-ingə rə nje kilə-m ti kin par ə m-a m-ilə mbəe rə dije ti ki dənangi ti ne. E, ta lie e ta ki rəjeti.» ²⁷ Jəju isi əl-de ta ki də Bawne Luwə ti nə əi je gəri me ta kin al. ²⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «NDə ki a bəi-mi *mi NGon dəw taa kagi-dəsi ti kin ba, a gəri kadi mi “NJe kisi nq̄”; taa a gəri kadi m-ra ne madi də rəm al tə, nə e ne ki Bai ndo-m ə m-isi m-əl. ²⁹ NJe kilə-m e səm naa ti; iyə-m ki karm al, tadə dəkagilo je pəti m-ra ne ki nəl-e.» ³⁰ Loki Jəju əl ta kin be, dije ngay adi-e mede.

NGan ka Abirakam

³¹ Jəju əl *Jipi je ki adi-e mede ə nə: «Kin ə re ai də njasi ti me ta ti ləm ba, səi njé ndo je ləm ki rəjeti. ³² A gəri ne ki rəjeti, ningə ne ki rəjeti kin a taa səsi ilə səsi taa ji bəə ti.» ³³ Ə əi je əli Jəju əi nə: «Je ngan ka *Abirakam, ningə ji ra bəə lə dəw ndə kare al tə,

nga ra ban be ə i ə l ə n ə n ɛ k i r ɔ j e t i a t a a - j e i l ə - j e t a a j i b ə ə t i ə ? » ³⁴ Ə J ə j u i l ə - d e t i ə n ə : « T ə k i r ɔ j e t i , a d i m - ə l s ə s i : d ə w k i r a k i r a m a j a l , e b ə ə l ə m a j a l . » ³⁵ B ə ə a i s i k i d i j e k i i s i r a b ə ə l ə d e k i n b i t i k i n ɔ t i a l , n ə n g o n k o j i - d e a i s i s ə d e b i t i k i n ɔ t i . ³⁶ A d i r e N G o n l ə L u w ə t a a s ə s i j i b ə ə t i i l ə s ə s i t a a b a , a s ə i d i j e k i t a a k i l ə t a a k i r ɔ j e t i j i b ə ə t i . ³⁷ N G a n i n g ə , m - g ə r k a d i s ə i n g a n k a A b i r a k a m ; n ə i s i s a n g i k a d i i t ə l i - m i t a d ɔ i m b a t i t a l ə m . ³⁸ M i m - i s i m - ə l n ɛ k i m - o r ɔ B a i t i , n ə s ə i b a , i s i r a i n ɛ k i b a w s i ə l s ə s i t ɔ . » ³⁹ N i n g ə i l ə i J ə j u t i ə i n ə : « K a j e e A b i r a k a m . » Ə J ə j u ə l - d e ə n ə : « K i n ə r e s ə i n g a n k a A b i r a k a m t ə k i r ɔ j e t i ə r e a r a i k i l ə r a A b i r a k a m . » ⁴⁰ M i m - ə l s ə s i n ɛ k i r ɔ j e t i k i m - i n g ə r ɔ L u w ə t i , n i n g ə k i b a s i n e k i n i s i s a n g i k a d i i t ə l i - m i . E k i n e k i l ə k i A b i r a k a m r a a l j a g i . ⁴¹ S ə i i s i r a i k i l ə r a b a w s i . » N i n g ə i l ə i J ə j u t i ə i n ə : « J e n g a n j e k i k o j i g i n k a y a t i a l ; B a w j e e k a r e b a ə e L u w ə . » ⁴² Ə J ə j u ə l - d e ə n ə : « K i n ə r e L u w ə e B a w s i ə r e a i n d i g i - m i , t a d ɔ m - t ɛ ɛ r ɔ e t i ə m - r e l o k i n t i . E m i w a ə m - r e k i d ɔ m a l , n ə e e ə i l ə - m . » ⁴³ M B a t a r i ə i g ə r i m e t a l ə m a l ə ? I g ə r i a l t a d ɔ a s i k a d i u r i m b i s i g o t a t i l ə m a l . ⁴⁴ S u ə e b a w s i , n i n g ə i n d i g i k a d i i r a i n d i g i l ə b a w s i . E d ə w k i e n j e t ɔ l d i j e l o k i l ə n g i r ə k o s i t i l i e n u . E a m e n ɛ r a t i k i r ɔ j e t i n j a k a r e a l , t a d ɔ n ɛ k i r ɔ j e t i g o t o r ɔ e t i . K i n ə r e ə l t a k i n g o m b a , e k i n ə e t a k i o s i b o e t i , t a d ɔ e n j e n g o m n i m , e b a w n ɛ r a k i n g o m n i m . ⁴⁵ M i b a , m i n j e k ə l t a k i r ɔ j e t i ə i m b a t i k a d i a d i - m i m e s i . ⁴⁶ N ə d a n s i t i ə a s i k a d i t ɔ j i t ə k i m - r a m a j a l ə ? A k i n ə r e m - ə l t a k i r ɔ j e t i ə , r a b a n ə i m b a t i k a d i - m i m e s i ə ? ⁴⁷ D ə w k i e y ə L u w ə , a o o t a l ə L u w ə , n i n g ə s ə i , o i t a l i e a l , m b a t a s ə i y ə e j e a l . »

Jəju əi ki Abirakam

48 Lo kin ti, *Jipi je əli Jəju əi nə: «E go rəbe ti kadi j-əl j-ə nə: j dəw ki *Samar ti, taa ndil ki majal isi mei ti tə.» 49 Ə Jəju əl-de ə nə: «Jagi, ndil ki majal goto mem ti, nə ne kare ki m-o ba, mi m-əsi gon Bai, ə səi imbati kəsi gonm tə par. 50 Mi m-isi m-sangi kadi dije iləi təji dəm ti al. Dəw ki isi sangi kadi dije iləi təji dəm ti e nqo, e ə a gangi ta kin adi-m. 51 Ningə tək i rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki təl rəne go ta ti ləm ba, dəwe kin a oy al ratata.» 52 Lo kin ti nqo, Jipi je əli-e əi nə: «Ki ne kin, ji gər maji ngata tək i ndil ki majal isi mei ti. *Abirakam oy, taa njé kəl ta je ki ta Luwə ti ka oyi tə, ningə j əl ə nə: “Dəw ki təl rəne go ta ti ləi ba, dəwe kin a oy al ratata.” 53 J itə kaje Abirakam ki oy kin a? Taa njé kəl ta ki ta Luwə ti ka oyi tə! J o rəi kadi j nq ə?» 54 Ba Jəju ilə-de ti ə nə: «Kin ə re m-təji rəm mi wa ningə, e təji ki ndae goto. NGa ningə, dəw ki nje kilə təji dəm ti e Bai. E ki isi əli ta lie əi nə e Luwə ləsi, 55 nə igəri-e al. Mi m-gər-e. Kin ə re m-əl m-ə nə m-gər-e al ə, re m-a mi nje ngom tə səi je be tə. Nə mi m-gər-e, taa m-təl rəm go ta ti lie tə. 56 Kasi Abirakam ra rənəl ngay mbata ində mene ti kadi n-a n-oo ndə ki m-a m-re-n. NGa ningə oo ndə rem, adi rəe nəl-e ngay.» 57 Lo kin ti, Jipi je dəji Jəju əi nə: «İra bal kuti mi al bəy ə kəmi oo Abirakam a?» 58 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Tək i rəjeti, adi m-əl səsi, kəte nq koji Abirakam ti, “Mi m-isi nqo” .» 59 Lo kin ti nqo be, kəi mbal kadi n-tiləi Jəju, nə ur dan kosi je, ə tēg gin kəy ti lə Luwə kə, aw.

9

Jəju əji nje kəm tə kare

¹ Loki Jəju isi ində də ningə, oo dəw ki kəme tə lo koje ti nu isi. ² *NJé ndo je lie dəji-e əi nə: «Nje ndo dije, dingəm ki kəme tə lo koje ti nu kin, kəme tə ɔji-n də majal lie e wa ə se, ɔji-n də majal lə njé koje je ə*?» ³ Ə Jəju əl-de ə nə: «E ta lə majal lie al nim, e ta lə majal lə njé koje je al nim, nə kəme tə be mba kadi Luwə ɔji-n təgine taga kadi dije gəri. ⁴ Dəkagilo ki kadi to bəy, sɔbi kadi ji rai kilə lə dəw ki nje kilə-m, tadə lo a ndul ɓa, lo kadi dəw a ra kilə goto. ⁵ Təki mi-n dənangi ti ne bəy, mi kunji ki dənangi ti.» ⁶ Loki Jəju əl ta je kin be ɓa, go ti, tibi man tane nangi, ləy-n nangi, ɔr gidi kəm nje kəm tə ti ka kin. ⁷ Ningə, əl nje kəm tə ə nə: «Aw itogi kəmi lo ndogi man ti ki Silowe*.» «Silowe» kər me nə «nje kaw kilə». Be ə, nje kəm tə aw togi kəmmə loe ti ka kin, ɓa ta təl-e, kəme oo lo maji. ⁸ NJé gədi kəy je lie, ki njé je ki kəte isi ooi-e lo kəy ne ti, əli əi nə: «Ma, e kam e dəw ki nje kisi nangi, kəy ne ka kin al a?» ⁹ Ningə njé ki nə je əli əi nə: «E darəe e wa.» Ə njé ki nungi əli əi nə: «Jagi e e al, nə e dəw ki nje titi naa sie.» Ningə e wa ki dənə əl ə nə: «E darəm mi wa.» ¹⁰ NGata ə dəji-e ta əi nə: «Re e j wa ə, ra ban be ə kəmi oo lo ə?» ¹¹ Ə əl-de ə nə: «Dingəm ki təe nə Jəju ə ləy nangi ɔr gidi kəm ti, ə əl-m ə nə: “Aw Silowe ti itogi kəmi”, ə m-aw m-togi kəmm, par ə kəmm oo lo maji.» ¹² Ningə dəji-e əi nə: «Dingəm kin e ra be ə?» Ə əl-de ə nə: «M-gər al.»

Parisi je dəji ta dingəm ki kəte kəme tə ka kin

¹³ Lo kin ti, ɔri dingəm ki kəte kəme tə ka kin awi sie rə *Parisi je ti. ¹⁴ Ningə, ndəe ti ki Jəju ləy-n nangi

ki man tane or gidi kame ti adi kame oo lo ka kin e ndo taa kəə. ¹⁵ Ə Parisi je dəji-e ta ki yade rangi bəy se n-ra ban ə n-oo lo wa? Ə əl-de ə nə: «Jəju or nangi ki ləy kəmm ti, ə m-aw m-togi kəmm, ə ngosine kəmm oo lo.» ¹⁶ Lo kin ti, Parisi je ki madi əli əi nə: «Dəw ki ra ne kin e dəw ki i rə Luwə ti al, tado ində kəmmne go ndo taa kəə ti al.» Nə njé ki nungi əli əi nə: «Ra ban be ə, dəw ki nje ra majal par a aw ki togi kadi ra-n ne kəji je ki əti bəl be kin ə?» Be ə, ta kin re ki gangi-naa dande ti. ¹⁷ Ningə təli dəji nje kəm tə ka kin bəy əi nə: «NGa i wa ki dəi, ta ri ə əl də dəw ti ki tē kəmi adi kəmi oo lo kin ə?» Ə nje kəm tə əl ə nə: «E nje kəl ta ki ta Luwə ti.» ¹⁸ *Jipi je mbati kadi mede təkə e dəw ki kəte kəme tə, ə ngosine dəw tē kəme adi kəme oo lo. Rai biti adi njé koje je rəi. ¹⁹ Ə dəji-de ta əi nə: «Dəw kam e ngonsi wa təkə rəjeti a? A re e ngonsi wa ə, kəme tə lo koje ti wa a? A re kəme tə lo koje ti ə, ra ban be ə ngosine kəme oo lo ə?» ²⁰ Ə njé koje je əli əi nə: «Ji gər maji kadi e ngonje wa, taa kəme tə lo koje ti nu tə. ²¹ Nə ki əji də kəme ki ngosine oo lo, ə se nə ə tē kəme adi kəme oo lo wa kin ə, ji gər ne kare me ti al. Ningə e wa togi gangi ə nə idəji-e, ə ə əl ta ki də rone ti.» ²² Njé koje je əli ta kin be mbata bəl ki bəli Jipi je. Tado Jipi je dəi ta naa ti kadi tə dəw ki re əl ə nə Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte ba, səbi tuwe gin kəy kaw-naa ti ləde kə. ²³ E mbata kin ə, njé koje je əli əi nə: «E wa togi gangi ə nə, idəji-e.» ²⁴ Ə Parisi je bari dəw ki kəte kəme tə ka kin adi-e re ki kə joo, ningə əli-e əi nə: «əl ta ki rəjeti, əsi-n gon Luwə. Ji gər kadi dingəm kin e nje ra majal.» ²⁵ Lo kin ti, dingəm ki kəte kəme tə ka kin əl-de ə nə: «E nje ra maji, ə se e

nje ra majal wa ka m-gər ne kare me ti al, ne kare ki m-gər maji ən: kəte kəm tɔ, ningə ngɔsine kəmm oo lo.» ²⁶ Ningə təli əli-e əi nə: «E ri ə ra səi ə? Ə ra ban tɔ ə adi kəmi oo lo ə?» ²⁷ Lo kin ti əl-de ə nə: «Ta kin m-əl səsi kəte ngata, ə imbati koo ta ləm, ə ra ban ə igei kadi m-təl m-əl səsi bəy ə? Indigi kadi itəli njé ndo je lie tɔ a?» ²⁸ Loki əl Parisi je ta be ba, əi je taji-e ə əli-e əi nə: «I ə j nje ndo lie, nə je, je njé ndo je lə *Moji. ²⁹ Ji gər kadi Luwə əl ta ki Moji, nə dəw ləi kin, ji gər lo ki tɛɛ ti al.» ³⁰ Ə dɪngəm ka kin əl Parisi je ə nə: «E ne ki əti bəl ngay kadi dəw ki səi, igəri loki tɛɛ ti al tɔ, ə dəwe ka kin taa adi kəmm oo lo. ³¹ Ji gəri maji kadi dije ki njé ra majal, re əli ta ki Luwə ə, Luwə oo dɔ ta ləde al, nə dəw ki nje bəl Luwə, ki nje təl rone go ndue ti, Luwə oo dɔ ta lie. ³² Ki mari nu wa kin, ndɔ kare kadi j-o nə dəw madi ə adi kəm dəw ki tɔ lo koje ti nu oo lo be kin, m-o al bəy. ³³ Kin ə re dɪngəm kin j rɔ Luwə ti al ə, ne madi kare ki asi kadi ra goto.» ³⁴ Lo kin ti, əli-e əi nə: «I dəw ki a me majal ti lo koji ti nu kam ə, ige kadi j ə indo-je ne!» Ba tuwəi-e adi tɛɛ taga. ³⁵ Jəju oo kadi tuwəi-e, ə loki inge, dəje ə nə: «I adi mei *NGon dəw a?» ³⁶ Ə əl Jəju ə nə: «Babe, NGon dəw ə e na wa əl-m adi tə m-ade mem.» ³⁷ Ningə Jəju əl-e ə nə: «I o-e ki kəmi, e darəe e wa ə isi əli ta kin.» ³⁸ Be ə, dɪngəm ka kin əl Jəju ə nə: «Babe, m-adi mem.» Ba əsi məkəsine nangi nɔe ti. ³⁹ Jəju əl-e ə nə: «M-re dɔnangi ti ne mba gangi ta, m-re mba kadi dije ki kəmde tɔ, ooi lo, ə kadi njé ki kəmde oo lo, təli njé kəm tɔ je tɔ.» ⁴⁰ Loki Parisi je madi ki ai ki Jəju nɔɔ, ooi dɔ ta ki Jəju əl kin ningə, dəji-e əi nə: «Je ka je njé kəm tɔ je tɔ a?» ⁴¹ Ə Jəju iləde ti ə nə: «Kin ə re səi njé kəm tɔ je təkɪ rɔjeti ə, re majal ləsi a goto, nə təkɪ j-isi-n, ə oi rəsi kadi kəmsi

oo lo kin 6a, majal læsi to lo tone ti ba.»

10

Kuji ta ki dɔ 6a bati je ti

¹ Jəju əl ə nə: «Təki rɔjeti adi m-əl səsi. Kin ə re dəw madi ur go bati je ti ki ta kəy al, nə i bal ki dɔ bɔr ki rəbi ki rangi 6a, dəwe kin e nje ɔogi, e baw kaya. ² Nə dəw ki ur kəy go bati je ti ki ta kəy, e ə e 6a bati je. ³ Nje ngəm ta kəy bati je tɛɛ ta kəy ade, 6a bati je ooi dɔ ndue. Ningə ɔar bati je ləne kare kare ki tɔde, tɛɛ sɔde taga. ⁴ Loki tɛɛ ki bati je ləne pəti taga ningə, ɔti njiyə nɔde ti, 6a bati je uni goe, tadɔ gəri ndue. ⁵ Bati je a uni go dəw ki rangi al. Re ooi dəw ki rangi 6a, a ayi-naa say kɔ kade ti, tadɔ gəri ndu dije ki rangi al.» ⁶ Jəju əl-de kuji ta kin, nə gəri ne ki əl-de ta dɔ ti kin al. ⁷ Ə təl əl-de ɔəy ə nə: «Təki rɔjeti, adi m-əl səsi, mi ta kəy bati je. ⁸ Dije pəti ki rai nɔm ti, əi njé ɔogi je, ki baw kaya je, adi bati je ooi ta ləde al*.⁹ Mi ta kəy, re dəw ur kəy ki rəbi ki rəm ti 6a, dəwe a ingə kaji. A ur kəy nim, a tɛɛ nim, taa a ingə ne kusone nim tɔ. ¹⁰ Nje ɔogi re 6a, re mba ɔogi, re mba təl ne, ə re mba tuji ne tɔ par. Nə mi, m-re mba kadi dije ingəi kaji. Ningə kadi e kaji ki to mbar mbar.

¹¹ «Mi 6a bati je ki m-ul bati je maji. Dəw ki ul bati je maji, adi rɔne mbata bati je ləne. ¹² Nə dəw ki e nje ngəm bati je mba kingə la par ɔi e ɔade al, loki oo jagim isi re ki dɔ bati je 6a, iyɔ bati je ə ay, adi jagim re uwə-de je, sane-de je. ¹³ Nje ngəm bati je mbata kingə-n la kin ay, tadɔ ne lie e la par ə isi sangi, adi oo lo kadi ində rɔne kɔ ti mbata lə bati

* **10:8** Jərəmi 23.1-2; Ejəkəl 34.2-3

je al. Mi, mi ba bati je ki m-ındə kəmm go bati je ti maji. ¹⁴ M-gər bati je ləm, ə bati je ləm gəri-mi tə. ¹⁵ Gəri-mi təkı Bai gər-m ə mi m-gər-n Bai kin be tə. Be ə, m-adi rəm mbata bati je ləm. ¹⁶ M-aw ki bati je ki rangi nq̄ bəy ki əi me kəy ti ne al. Əi je ka, səbi kadi m-re səde me kəy ti tə. A ooi ndum ba, a təli n̄ kul je ki kare ba ḡin bade ti ki kare ba. ¹⁷ Bai ndigi-m, mbata m-ilə rəm kə kadi tə m-təl m-ingə kingə ki rangi. ¹⁸ Dəw ki a ındə tōgi dəm ti kadi m-ilə rəm kə goto. E mi wa ə m-adi ki me ndigi ləm. M-aw ki tōgi kadi m-adi-n n̄im, kadi m-taa-n n̄im. E kin ə e ndu ki m-gər ki rə Bai ti.» ¹⁹ Ta lə Jəju kin təl re ki gangi-naa ki rangi dan *Jipi je ti bəy. ²⁰ NGay je dande ti əli əi nə: «NDil ki majal isi mee ti, dəe a dana al, ə ra ban ə isi oi ta lie ə?» ²¹ Ə njé ki nungi əli əi nə: «Dəw ki ndil ki majal isi mee ti əl ta be al. Dəw ki ndil ki majal isi mee ti asi kadi a t̄ē kəm njé kəm tə je al.»

Jipi je mbati koo mbide ti təkı Jəju e NGon Luwə

²² Dəkagiloe ti kin, *Jipi je isi rai nay tər ndu də kəy ti lə Luwə Jorijaləm ti. E dəkagilo kul ti. ²³ Jəju ilə lo aw je təl je ḡin pal ti lə *Salom̄, nati kəy ti lə Luwə. ²⁴ Jipi je iləi-naa gəi ḡide, ningə əli-e əi nə: «Kadi ban ti ə a əl-je ta ki kadi meje osi nangi ə? Kin ə re j̄ Kirisi ki Luwə mbəte ə, əl-je wangı adi j-o.» ²⁵ Ə Jəju əl-de ə nə: «Ta kin m-əl səsi kəte ngata, nə imbati kadi itaai ta ləm. N̄e je ki m-isi m-ra-de me tə Bai ti kin mai naji dəm ti. ²⁶ Nə səi, imbati kadi-mi mesi. İmbati tadə səi dan bati je ti ləm al. ²⁷ Bati je ləm ooi ndum, m-gər-de, ningə əi je uni gom tə. ²⁸ M-adi-de kaji ki to b̄iti ki n̄q̄ ti, b̄i tade a t̄j al. Taa dəw ki kadi ındə tōgine taa-n-de jim ti ka goto tə. ²⁹ Bai ki nje kadi-m-de aw ki tōgi də dije ti pəti, adi dəw madi ki

asi kadi ində tɔgi taa-n-de ji Bai ti goto. ³⁰ Je ki Bai je dije ki kare ba.» ³¹ Lo kin ti, Jipi je tɔli kai mbal bəy kadi n-tiləi Jəju n-tɔli-e. ³² Ə Jəju əl-de ə nə: «M-ra ne je ki maji maji ngay ta kəmsi ti ki tɔgi ki j rɔ Bai ti, nga e ki ra ə igei kadi itiləi-mi ki mbal itɔli-mi ki mbae ə?» ³³ Ə Jipi je əli-e əi nə: «E mbata ne maji ki ira ə ji ge kadi ji tiləi ki mbal ji tɔli al, nə e ki mbata ta ki mal. Tadɔ j ki j dəw kare par əl ə nə j Luwə☆.» ³⁴ Jəju əl-de ə nə: «Luwə əl me ndu-kun ti ləsi ə nə: “Mi m-əl səsi, səi luwə je”. ³⁵ Dije ki Luwə əl-de ta ləne ə Luwə bar-de luwə je kin. Ningə igəri maji kadi dəw asi tɔgi buji ta lə Luwə al. ³⁶ Mi, e Luwə ə mbəti-m, ilə-m dənangi ti, ə m-əl-n m-ə nə mi NGon Luwə, ningə səi əli əi nə se mi nə ə m-əl m-ə nə mi NGon Luwə wa ba, mi nje kəl ta ki mal dɔ tɔ Luwə ti, kin e mba ri ə? ³⁷ Kin ə re m-ra kilə lə Bai al ningə tə adi-mi mesi al! ³⁸ A kin ə re m-isi m-ra kilə lə Bai ningə, re adi-mi mesi al ka, adi mesi kilə je ki m-ra-de ka kin ndəy taa. Adi mesi kadi igəri təkai Bai isi mem ti, ə mi m-isi me Bai ti tɔ.» ³⁹ Lo kin ti, sangi rəbi nja kare bəy kadi n-uwəi Jəju, nə tɛɛ mbode ti aw.

⁴⁰ Jəju təl aw gidi ba Jurde ti, lo ti ki kəte Ja ra dije batəm ti. Jəju aw isi loe ti kin nɔɔ. ⁴¹ Dije ngay awi rɔe ti, ningə əli-naa əi nə: «Ja ra ne madi kare ki əti bəl al, nə ne je pəti ki əl oji-n dɔ dingəm kin e ne je ki rɔjeti.» ⁴² Lo kin ti nɔɔ be dije ngay adi mede Jəju.

11

Ki Lajar lo koy ti

¹ Dingəm kare ki nje moy e nɔɔ, tɔe nə Lajar. Isi me be ti ki Bətani ki e ngon be lə Məri əi ki ngokone

☆ 10:33 Ləbətiki 24.16

Marti. ² E daro Mari wa kin ə a oy yibi ki əti maji nja Babe ti nim, bər njae ki bisi dōne nim. NGA ningə e ngokoe Lajar ə rəe to-e. ³ NGakonaa je ki dōne ki joo kin iləi dəw madi ade aw əl Jəju ə nə: «Babe, basa madi e moy.» ⁴ Loki Jəju oo ta kin ningə əl ə nə: «Moy lə Lajar kin a təl-e al, nə e moy ki re kadi təji təgi Luwə, taa kadi dije iləi təji dəm ti mi NGon Luwə to.» ⁵ Jəju ndigi Marti əi ki ngokoe Mari, taa ndigi Lajar to. ⁶ Jəju oo maji kadi Lajar e moy, nə isi lo ti ki isi ti kin ba ndo joo bəy. ⁷ Go ti, əl njé ndo je ləne ə nə: «Adi ji təli j-awi Jude ti gogi.» ⁸ Ə *NJé ndo je lie əli-e əi nə: «Nje ndo dije, ndo ngay al ne bəy ə *Jipi je sangi kadi n-tiləi-ni ki mbal n-təli-ni ka kin ə, ige kadi itəl aw Jude ti bəy a?» ⁹ Jəju ilə-de ti ə nə: «NGan kadi e dōgi gide joo me kadi ti ki kare. Ningə kin ə re dəw njiyə kada ə a osi al, tadə oo lo maji. ¹⁰ A re njiyə kondə ə a osi, tadə oo lo maji al.» ¹¹ Go ta ti kin, Jəju ilə ta ki rangi də ti ə nə: «Madije Lajar to bi, ningə m-a m-aw kadi m-ndəl-e.» ¹² Ə njé ndo je əli-e əi nə: «Babe, re e bi ə to ə a ndəl bəy.» ¹³ Jəju əl ta lə koy Lajar, nə njé ndo je ooi təkə e ta lə bi ki kare. ¹⁴ Ə Jəju əl-de ay njay ə nə: «Lajar oy. ¹⁵ NGA ningə ki oji dəsi, rəm nəl-m ngay kadi m-goto loe ti, kadi tə səi je adii-mi mesi. Ba ki ne kin, adi j-awi dəe ti.» ¹⁶ Ə Tomasi ki isi bari-e «NDingə» əl ndəgi njé ndo je ə nə: «J-əi ka adi j-awi sie tə j-oyi sie.»

Jəju e nje kadi dije təli isi ki dəde taa

¹⁷ Loki Jəju re tē Bətani ti, oo kadi dibi Lajar ra ndo sə ngata. ¹⁸ Bətani e bəsi ki Jorijaləm, asi kulə mətər mitə be par, ¹⁹ adi *Jipi je ngay rəi rə Marti ti əi ki Mari kadi səli mede oji-n də koy lə ngokode. ²⁰ Loki Marti oo kadi Jəju a re noo, i aw tilə kəme,

ningə Mari taa isi yəne nangi me kəy ti. ²¹ Marti ki aw tilə kəm Jəju, əl Jəju ə nə: «Babe, kin ə re j səje ne ə re ngokom a oy al. ²² Nə ki ne wa kin ka m-gər kadi ne je pəti ki idəji Luwə ə a adi.» ²³ Ə Jəju əl-e ə nə: «NGokoi a j lo koy ti.» ²⁴ Ningə Marti ile ti ə nə: «E ki rəjeti, m-gər kadi ndo ki nje koy je a jii taa lo koy ti dəbəy ndo ti ə, Lajar a j taa lo koy ti tə*.» ²⁵ Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Mi nje kadi dije jii taa lo koy ti, ki nje kadi dije isi ki dode taa. Dəw ki adi-m mene, re oy mindi ka, a təl isi ki dəne taa. ²⁶ NGa ningə, dəw ki isi ki dəne taa, ə adi-m mene ba, dəwe kin a oy al ratata. M-dəji se oo be wa?» ²⁷ Ba Marti ile ti ə nə: «Oyo, Babe, m-adi mem təki j ə j Kirisi ki Luwə mbəte, j ə j NGon lə Luwə, j ə j dəw ki səbi kadi a re dənangi ti.»

Jəju nq mbata koy lə Lajar

²⁸ Go ta ti ki Marti əl kin ba, ətə aw bar ngokone Mari, əl-e ta nangi yəgirə be ə nə: «Nje ndo dije a nqo, ə isi dəji kadi aw.» ²⁹ Loki Mari oo ta kin taa par ə j taa kalangi aw ki rə Jəju ti. ³⁰ Jəju ur me be ti al bəy, e lo ti wa ki Marti aw inge ti kəte ka kin bəy. ³¹ *Jipi je ki isi me kəy ti ki Mari, isi səli mee, loki ooi-e j taa kalangi, tē taga, ooi ə nə isi aw ki də badi ti kadi nq wa, adi jii taai goe ti. ³² Loki Mari aw tē lo ti ki Jəju a ti, ə oo Jəju ba, osi nangi njae ti, ningə əl-e ə nə: «Babe, kin ə re j səje ne ə re ngokom a oy al.» ³³ Loki Jəju oo kadi Mari isi nq, taa Jipi je ki jii goe ti ka isi nqi tə ba, mee ur made, taa ndile isi nangi al tə. ³⁴ Ə dəji-de ə nə: «ləi-e ra be ə?» Ba əli-e əi nə: «Babe, ire ə a o.» ³⁵ Lo kin ti, Jəju nq. ³⁶ Ə Jipi je əli əi nə: «Oi təji ki təji ndigi ki ndige kin.» ³⁷ Nə nje ki

* 11:24 Daniyəl 12.2

nungi əli əi nə: «Təe kəm nje kəm tə, nga ra ban ə asi kadi əgi Lajar koy al təy?»

Jəju adi Lajar i lo koy ti

³⁸ Lo kin ti, me Jəju təl ur made kur ki rangi bəy, adi əti aw ki də badi ti. Ningə e bole mbal ə indəi mbal made utii tae. ³⁹ Jəju əl-de ə nə: «Əri mbal kin kə», nə Marti ki konan nje goto əl Jəju ə nə: «Bəbe, ra ndə sə ngata, adi a əti.» ⁴⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «M-əli m-ə nə ri ə? M-əli m-ə nə re adi mei ə a o təgi Luwə.» ⁴¹ Lo kin ti, əri mbal kə, ə Jəju un kəmne ki taa ningə əl ə nə: «Bai, m-ra-i oyo təkə o də ndum. ⁴² M-gər kadi ta je ki m-isi m-əl səi kin o də ndum dərə, nə m-əl ta kin be mbata kosi dije ki gəi gidim kin, kadi adimi mede təkə e j ə ilə-m.» ⁴³ Go ta ti kin bə, Jəju un ndune ki taa əl ta ki təgine ə nə: «Lajar, iteə taga!» ⁴⁴ Ningə nje goto Lajar ində lo tēə taga. Jie je ki njae je e ki ragi ki ta kibi, taa ta kəme e ki dole ki kibi tə. Ə Jəju əl-de ə nə: «Ituti-e, ə iyəi-e adi aw.»

Dije dəi ta naa ti kadi n-təli Jəju

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

⁴⁵ *Jipi je ngay ki awi rə Mari ti, ə ooi ne ki Jəju ra, adi mede Jəju. ⁴⁶ Nə njé ki nə je awi ingəi *Parisi je, əli-de ne ki Jəju ra. ⁴⁷ Lo kin ti, njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki Parisi je, əsi də njé gangi ta je lə Jipi je naa ti, ningə dəji-naa əi nə: «E ri dana ə kadi ji rai ə? Dingəm kin ra ne je ki əti bəl bəl ngay!» ⁴⁸ Kin ə re j-iyəi-e j-adi ra ne je ləne kin ki nəne ti ə, dije pəti a adi-e mede, ningə dije ki Rom ti a rəi kadi tuji kəy lə Luwə, taa a tuji gin bə ləje tə!» ⁴⁹ Ə Kayipi ki e ki kare dan njé kun də Jipi je ti, ki bəle ti noə e ki bo də njé kijə ne məsi kadi-kare je ti, un ta əl-de ə nə: «Təri ne kare me ne ti ki isi ra ne kin

al! ⁵⁰ Iməri ta maji oi! E soti ngay mbata ti læsi kadi ba kal dæw kare oy mbata læ gin dije kosi, æ gin be ki tae ba ingæ tuji al.» ⁵¹ NGa ningæ e ta ki Kayipi wa ba æl ki dæne al, næ tæki bæle ti noo e ki bo dæ njé kijæ ne mæsi kadi-kare je ti, Luwæ indæ ta tae ti adi ilæ mbeæ kæte tæki sobi kadi Jæju a oy mbata læ gin be læ Jipi je. ⁵² Ningæ a oy mbata læ gin be læ Jipi je par al, næ a oy mba kadi kaw-n ngan læ Luwæ ki sanæi-naa ki lo je dangi dangi kin kadi tæli gin dije ki kare ba. ⁵³ I dæ ndæe ti noo kin, njé kun dæ Jipi je uni ndude kadi n-tæli Jæju. ⁵⁴ E be æ, Jæju indæ ngangi njiyæ taga ta kæm Jipi je ti. Or rone aw bæsi kadi dilæ lo ti, me ngon be ti ki bæri-e Epirayim. Aw isi ti noo ki njé ndo je læne.

⁵⁵ Dækagilo ra nay læ Jipi je ki bæri-e Paki e bæsi, adi dije ngay awi Jorijalæm ti kæte no ti kadi tæ rai ne je ki go kuje ti læde æi Jipi je kadi Luwæ oo-n-de tæ dije ki kanji majal. ⁵⁶ Dije ka kin æi gin kæy ti læ Luwæ, ningæ isi sangi Jæju, æ dæji-naa ta dande ti æi næ: «Mær ta læsi e ri æ? Kadi a re lo ra nay ti al a?» ⁵⁷ Ne kare bæ, njé kun dæ njé kijæ ne mæsi kadi-kare je, ki Parisi je adi ndu kadi re dæw madi oo lo ki Jæju e ti bæ, kadi æl-de adi n-awi n-uwæi-e.

12

*Mari buki yibi ki æti maji nja Jæju ti
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9; Lk 7.36-50)*

¹ NDæ mehe kæte no ra nay Paki ti, Jæju aw Bætani ti ki Lajar isi ti. Lajar ki ndæ ki ade j taa lo koy ti. ² Lo kin ti noo, rai ne kuso ki tæ Jæju. Marti æ e nje kadi-de ne kuso, ningæ Lajar e ki kare dan njé kisi ta ne kuso ti ki Jæju. ³ Mari un yibi ki rai ki man kagi ki bæri-e nar, a rosi ngon ku be, buki nja Jæju ti, ningæ

go ti, bər njæ ki bisɪ dɔne. E yibi nar dərɔe ki gate e ngay. Bayē taa me kəy. ⁴ Lo kin ti, Judasi Isikariyoti ki e ki kare dan njé ndo je ti lə Jəju, e ki a un dɔ Jəju, əl ə nə: ⁵ «MBa ri ə e ki gati ki yibi kin, taa-n la ki lo kilə ti ki ndɔ bu mitə be ka e ki ra-n ki njé ndoo je al ə?» ⁶ Judasi əl ta kin be mba to ɔa ta lə njé ndoo je to rəe al, nə mbata e nje bogi. E ə ɔəl la e jie ti, adi isi bogi la ki isi buki me ti ndəy ndəy. ⁷ Nə Jəju əl ə nə: «ɪyɔi Mari jəke! Ra nē kin be nginə-n ndɔ ki kadi darəm a aw-n ɔada. ⁸ NJé ndoo je kam, isi səsi ne ki ndɔ je pəti, nə mi m-a m-isi səsi ki nɔ ti al.»

Dije dɔɔi ta naa ti kadi n-təli Lajar

⁹ Kosi *Jipi je ngay ooi kadi Jəju e Bətani ti, adi rəi. Ningə rəi mbata lə Jəju par al, nə rəi mba koo Lajar ki Jəju ade j̄ taa lo koy ti ka kin tɔ. ¹⁰ E be ə, njé kun dɔ njé kijə nē məsi kadi-kare je uni ndude kadi n-təli Lajar kɔ, ¹¹ mbata e ta lie ə ra adi Jipi je ngay iyɔi-de ə adi mede Jəju.

Jəju ur me ɔe ti ki Jorijaləm ki kɔsi-gon
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

¹² Lo ti go ti, kosi dije ki ngay ki rəi Jorijaləm, ooi kadi Jəju isi re Jorijaləm, ¹³ ə ɔyi baji tan je, ə tɛɛi taga gidi ɔe ti, awi tilə kəme. Ningə lo kin ti, uni ndude ki taa əli əi nə: «Tɔji e ki dɔ Luwə ti! Ningə kadi Luwə ində jine dɔ dəw ti ki re ki tɔ Bəɔe, kadi Luwə ində jine dɔ ngar ti lə *Isirayəl je!» ¹⁴ Jəju ingə ngon koro, ningə al isi dɔe ti təkɪ ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə:
¹⁵ «ɪɔəl al, ɔe bo *Siyo!
ɪgo lo o, ngar ləi isi re,
ɪsi dɔ ngon koro ti.✧»

¹⁶ Dəsay ba, njé ndo je lie gəri me ne je ki isi rai kin al, nə loki dije isi iləi tɔji dɔ Jəju ti ngata ɓa kadi mede ole dɔ ti təkɪ makitibi lə Luwə əl ta lie kadi ne kin a ra ne dɔe ti be. Ningə e nee ka ə isi ra ne dɔe ti kin.

¹⁷ Dije ngay ki ndɔ ki əi sie naa ti loki ndəl Lajar ade tee ɓada, dan njé koy je ti, mai naji lie. ¹⁸ Ningə e naji ki ma ləde kin ə ra adi kosi dije awi tiləi kəme, tadɔ ooi kadi ra ne kɔji ki əti ɓəl ngay kin. ¹⁹ Lo kin ti, *Parisi je əli-naa dande ti əi nə: «Oi to ki taga ta kəmsi ti ne kadi asi ra ne madi al; dije pəti ɓuki-naa ki goe ti!»

Girəki je sangi kadi n-ooi Jəju

²⁰ Girəki je madi əi dan dije ti ki rəi Jorijaləm lo ra nay ti kadi ɔsi məkəsɪde nangi nɔ Luwə ti. ²¹ Girəki je ka kin rəi ɓasi rɔ Pilipi ti ki e dəw ki ngon ɓe ti ki Bətisayda ki Galile ti, dəji-e əi nə: «Ji ndigɪ kadi j-o Jəju.» ²² Ə Pilipi aw əl Andire, nga ə indəi rɔde naa ti joo pu awi əli Jəju. ²³ Jəju ilə-de ti ə nə: «Ki ne kin ɓa, ndɔ asi kadi Luwə tɔji tɔgim mi *NGon dəw ki taga ngata. ²⁴ Ningə ki rɔjeti, adi m-əl səsi, kə ko ki kare ki osi nangi kin re oy al ə, a to ki karne ba par, a re oy tɔ ɓa, a tee ki kə ko je ki rangi ngay. ²⁵ Dəw ki ndigɪ koo maji rɔne, a ti tae, nə dəw ki iyə ta koo maji rɔne dɔnangi ti ne, a ngəm rɔne kadi kaji ki biti ki nɔ ti. ²⁶ Kin ə re dəw madi ge ra kilə ɓəə ləm ɓa, sɔbi kadi un gom, nga ningə nje kilə ɓəə ləm kin a e səm lo ti ki m-a m-ɪ ti. Dəw ki nje ra kilə ɓəə ləm, Bai Luwə a ɔsi gone.»

Jəju əl ta ki dɔ koyne ti

²⁷ Jəju əl ə nə: «Ki ne kin, ndilm isi nangi al, ə se ta ri ə kadi m-əl wa? Kadi m-əl m-ə nə: “Bai, aji-m ta

dɔ kadi ti ki nga ki a re dɔm ti kin a?” NGa e mbata dɔ kadi wa kin ə m-re bitɪ m-teɛ-n ne kin. ²⁸ Bai, itɔji adi dije gəri tɔba ləi.» Ningə ndu dəw ba j̄ ki dɔra ti ə nə: «M-adi dije gəri tɔ ba ləm ngata, nə m-a m-adi-de gəri bəy.» ²⁹ Kosi dije ki ai loe ti nɔɔ ə ooi ndu ta kin ki mbide əli əi nə: «E ndi ə ndangi ne.» Ningə njé ki nungi əli əi nə: «Malayka kare ə əl-e ta.» ³⁰ Ə Jəju əl-de ə nə: «NDu ta ki ba ə oi kin teɛ mbata ləm mi al, nə teɛ ki mbata ləsi səi je. ³¹ Ki ne kin, e dɔkagilo ki kadi Luwə a gangi-n ta dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne ngata, e dɔkagilo ki kadi Luwə a uwə-n nje majal ki isi ində tɔgine dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne, ɪle gidi lo ti kɔ ngata. ³² NGa ningə mi, ndɔ ki dije a bəi-mi taa dɔ kagi-dəsi ti kin ba, m-a m-ndɔr dije pəti ki rəm ti.» ³³ Me ta ti kin, Jəju tɔji kadi gəri se go rəbi ki ban ə a oy-n wa?. ³⁴ Ə kosi je əli-e əi nə: «J-ingə me makitibi ndu-kun je ti ləje təkɪ Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte, a isi bitɪ ki nɔne ti bi a oy al[☆], nga ra ban be ə j̄ əl ə nə: “Səbi kadi a bəi NGon dəw taa dɔ kagi-dəsi ti ə?” Ə NGon dəw ə wa kin e n̄a dana ə?» ³⁵ Ba Jəju əl-de ə nə: «Kunji e dansi ti ne dɔkagilo ndəy bəy. Ningə kadi injiyəi ki nɔsi ti loki kunji isi unji dəsi ti kin, kadi tə til ingə səsi dɔ rəbi ti al. Tado dəw ki njiyə me til ti, gər lo ki isi aw ti al. ³⁶ Dɔkagilo ki kunji e səsi kin ba, adi mesi kunji, kadi tə itəli dije ki me kunji ti.» Loki Jəju əl-de ta be ningə, ɔti aw bɔyɔ rəne say ta kəmdə ti.

Jipi je mbati kadi mede Jəju

³⁷ Jəju ra ne kɔji je ki əti bəl bəl ta kəm *Jipi je ti ka, mbati kadi-e mede. ³⁸ E kin tɔji ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl ə nə:

☆ **12:34** Pa je 110; Ejay 9.6; Daniyəl 7.14

«Babe, nā ə taa ta ki tee taje ti osi mbide ti kin ə?
E nā je ə Babe taji-de tagine ə?»

³⁹ Ningə darə Ejay ə wa təl a nqo ər gin ne ki asii kadi
mede al ə nə:

⁴⁰ «Luwə tə kəmde,
Kadi tə ooi lo al,
Adi mede ngə ngororo,
Kadi tə gəri ne madi kare al,
Kadi tə teli kəmde rə Luwə ti al,
Nə tə Luwə i aji-de.»

⁴¹ Ejay əl ta kin be mbata kunji Jəju ki oo kəte nu
ə əl-n ta dəe ti.

⁴² Ne kare ba, dan nje kun də Jipi je ti wa kin,
ngay je adi mede Jəju, nə mbati kəli ki taga mbata
lə *Parisi je ki kadi a tuwəi-de kə gin kəy kaw-naa ti
ləde əi Jipi je. ⁴³ Oi maji ngay kadi dije ə piti-de ə e
soti itə kadi Luwə ə piti-de.

Ta ki ta Jəju ti ə a gangi ta

⁴⁴ Jəju əl ta ki ndune ki boy ə nə: «Dəw ki adi-m
mene ba, e mi ə adi-m mene al, nə e nje kilə-m ə ade
mene; ⁴⁵ ningə dəw ki oo-m ə, oo nje kilə-m tə. ⁴⁶ Mi,
mi kunji, ə m-re dənangi ti ne mba kadi dəw ki adi-
m mene ba, dəwe njiyə me til ti al. ⁴⁷ Kin ə re ta ləm
osi mbi dəw ti, ə dəwe ra-n kilə al ə, e mi ba m-gangi
ta dəe ti al, tadə m-re dənangi ti ne kadi m-aji dije bi
kadi m-gangi ta dəde ti al. ⁴⁸ Dəw ki mbati-m nim,
taa ta ləm al nim ə, aw ki nje gangi ta dəne ti ngata.
Tadə e ne je ki m-ndo dije wa kin ə, a gangi ta dəe
ti dəbəy ndə ti. ⁴⁹ Təki rəjeti, m-əl ta ki də rəm al, nə
e Bai ki nje kilə-m ə adi-m ndu je ki kadi m-əl nim,
m-ndo nim. ⁵⁰ NGa ningə, m-gər kadi ndu ki Luwə

☆ 12:38 Ejay 53.1 ☆ 12:40 Ejay 6.9-10 ☆ 12:42 9.22

adi kin ə, e nje re ki kaji ki biti ki no ti. Ta je ki m-əl, m-əl-de təkı Bai əl-m.»

13

Jəju togı nja njé ndo je ləne

¹ Kəte no ra nay Pakı ti, Jəju gər kadi ndo re nga kadi tə iyə dənangi ə aw rə Bawne ti. Jəju ki ndigi njé ki yəne je ki dənangi ti ne mari nu, ndigi-de bitı kadi təl tae. ² Jəju əi ki njé ndo je ləne isi ta ne kuso ti lo sələ. Ningə dəkagıloə ti kin, su ində ta ga kulə Jəju ji njé bə je ti me Judasi ti ki ngon lə Simo Isikariyoti ngata. ³ Jəju wa ki dəne gər kadi Bawne Luwə ilə ne je pəti jine ti, ningə gər təkı n-ı rəe ti ə n-re, adi n-a n-təl n-aw rəe ti gogi. ⁴ Jəju ı taa ta ne kuso ti, ər kibi ləne ki ilə də made ti, ba un ta kibi də-n bədine. ⁵ Go ti, mbəl man me ne ti, ba ilə rəne togı nja njé ndo je ləne, ə bər njade ki ta kibi ki kəte də-n bədine ka kin. ⁶ Loki Jəju re tēē də Simo Piyər ti ba, Simo Piyər əl-e ə nə: «Bəbe, ı ə kadi itogı njam a?» ⁷ Ə Jəju əl-e ə nə: «Ne ki m-isi m-ra kin, ta ji naa ti ne igər al, nə a gər mee ki bəy ti.» ⁸ Be ka Piyər əl Jəju ə nə: «Jagi, ı a togı njam al.» Ə Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re m-togı njay al ba, ne madi ki bəw-je naa ti səi goto.» ⁹ Ningə Piyər əl ə nə: «Bəbe, re e be ba, itogı njam par al, nə kadi itogı jim je, ki dəm je tə.» ¹⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «Dəw ki ndogı man, aw ki ndoo togı njane par, bi rəe je pəti al, tadə ndəgi rəe je ay njay. NGa ningə səi je, rəsi ay njay, nə e dije pəti bə rəde ay, al bəy tə.» ¹¹ Lo kin ti, Jəju gər dəw ki a ule ji njé bə je ti, ə əl-n ə nə: «E səi pəti bə rəsi ay, al.» ¹² Loki Jəju togı njade gıne gangı ningə, un kibi ləne ilə rəne ti, ə təl aw isi ta ne kuso ti gogi, bə əl-de ə nə: «ıgəri me ne ki m-ra səsi

kin a? ¹³ Isi ɓari-mi NJe ndo dije je, Babe je, ningə e go rəbe ti, tado e mi ə wa. ¹⁴ NGA ningə re mi ki mi NJe ndo dije je, mi Babe je ə m-togi njasi ningə, səi ka sɓbi kadi itogi njanaa ki yo je ki ne je to. ¹⁵ E ne ə m-ɔji səsi, kadi səi ka indaji, irai təki m-ra səsi kin be to. ¹⁶ Təki rɔjeti, adi m-əl səsi, ɓəə itə ɓane al, taa ngon nje kaw kilə itə nje kile al to. ¹⁷ Təki igəri ngata kin ə, irai kile ə, rɔsi a nəl səsi ngay. ¹⁸ E səi pəti ɓa m-isi m-əl ta ləsi al; m-gər dije ki m-mbəti-de. NGA ningə, sɓbi kadi ta ki makitibi lə Luwə əl kin ra ne. Makitibi əl ə nə: “Dəw ki isi uso səm ne, tu gajine ɔsi-m✧.” ¹⁹ M-əl səsi ta kin ɓasine, kadi tə ndo ki nee a ra ne ɓa, igəri təki “Mi NJe kisi noo.” ²⁰ Təki rɔjeti, adi m-əl səsi, dəw ki uwə dəw ki m-ile ki rɔne ti, uwə-m ki rɔne ti, ə dəw ki uwə-m ki rɔne ti, uwə nje kilə-m ki rɔne ti to.»

Jəju əl təki Judasi a un dəne

(Mt 26.21-25; Mk 14.18-21; Lk 22.21-23)

²¹ Go ta je ti kin, ndil Jəju isi nangi al, adi ta tee tae ti ki taga ə nə: «Təki rɔjeti, adi m-əl səsi, dəw kare dansi ti ne a ilə-m ji dije ti.» ²² Lo kin ti, njé ndo je lie goi kəm-naa, ningə dəji-naa se nā dana ə isi əl ta lie wa. ²³ Ki kare dan njé ndo je ti, ki e dəw ki Jəju ndige, isi kadi Jəju ti ɓasi. ²⁴ Ə Simo Piyər ra ne yɔgiri nangi əl-e-n kadi dəji Jəju se isi əl ta lə nā dana wa. ²⁵ NJe ndo ka kin ɔy ki do Jəju ti, ningə dəje ə nə: «Babe, dəwe e nā ə?» ²⁶ Ə Jəju ile ti ə nə: «E dəw ki m-a m-ade mapa ki m-gangi, m-ilə me tay ti kin.» Ningə Jəju gangi mapa ilə me tay ti, adi Judasi ki ngon lə Simo Isikariyoti. ²⁷ Loki Judasi taa mapa ka kin taa par ə, *Satə ur mee ti. Ə Jəju əl-e ə nə: «Ne

✧ 13:18 Pa je 41.10

ki to mei ti kadi ira ka kin, ira law!» ²⁸ Dan dije ti ki isi sie ta ne kuso ti kin, daw ki kadi gar se mba ri a al-e ta kin be wa goto. ²⁹ Ta ka ki Judasi e-n nje koti bol la ka kin, ngay je ooi taki Jaju daje kadi aw ndogi ne ki kadi n-rai nay Paki, a se kadi aw adi ne madi nje ndoo je wa be. ³⁰ Judasi taa mapa ki Jaju ade ka kin taa par a tee taga. Do kade ti kin, lo ndul ngata. ³¹ Loki Judasi tee ba, Jaju al a na: «Ki basine kin, dije ilai toji dom ti mi *NGon daw, ninga mi NGon daw m-ra m-adi dije ilai toji do Luwa ti to. ³² Kin a re m-ra m-adi dije ilai toji do Luwa ti ba, Luwa wa ki done a adi dije ilai toji dom ti mi NGon daw to. NGA ninga e ne ki a ra ne basine. ³³ NGanm je, mi sasi ne, naa ti dokagilo ki nday be par. A sangi-mi, ninga taki m-al-n *Jipi je, m-al sasi bone to taki: “Lo ki m-a m-aw ti, a asi kadi awi ti al.” ³⁴ M-adi sasi ndu-kun ki sigi ki e ta kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je. Maji kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je taki mi m-ndigi-n sasi kin be to. ³⁵ Kin a re indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je ba, dije pati a gari taki sai nje ndo je lam.»

Jaju al taki Piyar a naji ta gar-ne

(Mt 26.33-35; Mk 14.29-31; Lk 22.31-34)

³⁶ Simo Piyar daji Jaju a na: «Babe, a aw ra a?» O Jaju ile ti a na: «Lo ki m-a m-aw ti, a asi kadi un gom ki basine kin al, na a un gom ki bay ti.» ³⁷ Ba Piyar daji Jaju a na: «Babe, mba ri a m-a m-asi kadi m-un goi ki basine kin al a? Mi basi ngay kadi m-ilə ram ko mbata lai!» ³⁸ Lo kin ti, Jaju ilə Piyar ti a na: «Adi j basi ngay kadi ilə roi ko mbata lam wa ta? Taki rojeti, adi m-ali, kuna kinje no al bay a, a naji ta nja mitə a na igar-m al.»

14

Jəju e rəbi ki kaw ki rə Luwə ti

¹ Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Səbi kadi mesi bəl al, adi mesi Luwə, ə adi-mi mesi tə. ² Me bə ti lə Bai, kəy je e ngay nq̄. Kin ə re e ne ki rəjeti al ə, re m-a m-əl səsi, tadə m-aw kadi m-ində də lo dana mbata ti ləsi. ³ Loki m-aw, ə m-ində də lo dana gine gangi ningə, m-a m-təl tə m-re kadi m-əy səsi, m-aw səsi rəm ti, kadi tə lo ki mi ti, səi ka səi ti tə. ⁴ Səi, igəri rəbi ki kaw lo ti ki m-isi m-aw ti.» ⁵ Lo kin ti, Tomasi əl Jəju ə nə: «Bəbe, ji gər lo ki isi aw ti al tə, ə ra ban be ə j-a ji gər rəbi ki kaw ti ə?» ⁶ Ə Jəju əl-e ə nə: «Mi rəbi, mi ta ki rəjeti, mi kisi ki də taa. Rəbi ki rangi ki kadi dəw asi kaw-n rə Bai Luwə ti goto. ⁷ Re igəri-mi bə, a igəri Bai tə. NGa ningə, təki j-a-n ne wa kin, igəri-e nim, oi-e nim tə.» ⁸ Ningə Pilipi əl Jəju ə nə: «Bəbe, itəji-je Bawje Luwə adi j-o-e par ə, e wa kin asi-je naki.» ⁹ Ə Jəju ile ti ə nə: «Pilipi, e mari nu ba ə m-a səsi ne kin ka igər-m al bəy a? Dəw ki oo-m bə, oo Bai Luwə tə. Ra ban be ə əl ə nə: “Itəji-je Bawje Luwə adi j-o-e?” ¹⁰ O tə ta ki rəjeti al kadi mi m-isi me Bai ti, ə Bai isi mem ti a? Ta je ki m-isi m-əl səsi kin, e mi wa ki dəm bə m-isi m-əl al; e Bai ki isi mem ti ə isi ra kilə je ləne. ¹¹ Adi-mi mesi təki mi m-isi me Bai ti, ə Bai isi mem ti tə kin. A re adi-mi mesi də ta je ti ki m-isi m-əl al ə, kilə ra je lə Luwə ki oi ki kəmsi kin yo ə, adii mesi ndəy. ¹² Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki adi-m mene bə, e ka a ra ne je ki m-isi m-ra-de kin tə. A ra ne je ki əti bəl ngay bəy, mbata mi m-isi m-aw rə Bai ti. ¹³ NGa ningə, ne je pəti ki idəji me təm ti ə, m-a m-ra m-adi səsi, mba kadi mi

NGon, m-ra m-adi dije ilai toji do Bai Luwə ti. ¹⁴ Kin ə re idəji ne madi me tom ti ə, m-a m-ra m-adi səsi.»

Jəju un ndune kadi n-a n-ilə ki NDil Luwə

¹⁵ Jəju ilə ta ki rangi do ti bəy ə nə: «Kin ə re indigi-mi ə, a təli rəsi go ndu-kun je ti ləm. ¹⁶ Ningə mi, m-a m-dəji Bai Luwə kadi ilə ki NJe ra səsi ki rangi, ki a isi səsi biti ki nō ti. ¹⁷ E ə e NDil ki nje ra ne ki rojeti, ki dije ki dənangi ti ne asi kadi taai-e mede ti al, tado ooi-e al, taa gəri-e al to, nə səi je, igəri-e, mbata isi kadisi ti ne, taa a isi mesi ti to. ¹⁸ M-a m-iyə səsi ki karsi təngan kal je be al, nə m-a m-təl kadi m-re rəsi ti. ¹⁹ Nay ngay al kadi dije ki dənangi ti ne a ooi-mi al ratata, nə səi je, a oi-mi, tado m-isi ki dəm taa, taa səi je ka a isi ki dəsi taa to. ²⁰ NDəe ti kin ə, a oi kadi mi me Bai ti, ningə səi, səi mem ti, ə mi, mi mesi ti to. ²¹ Dəw ki nje ndigi-m, e dəw ki ngəm go ndu-kun je ləm maji nim, təl rəne go ti nim. Bai a ndigi dəw ki nje ndigi-m, ningə mi ka m-a m-ndige to, taa m-a m-toje rəm ki taga kadi gər-m to.» ²² Judi (ki Judasi Isikariyoti al) əl Jəju ə nə: «Babe, ra ban be ə je par ə a toji-je rəi ki taga kadi ji gər-i, bi a toji rəi ki taga kadi ndəgi dije ki dənangi ti ne kin gəri-ni al ə?» ²³ Jəju ile ti ə nə: «Dəw ki ndigi-m ə, a ngəm go ta je ləm. Bai a ndige, ningə je ki Bai Luwə joo pu j-a ji re rəe ti, j-a j-ində be naa ti sie. ²⁴ Dəw ki ndigi-m al, təl rəne go ta je ti ləm al. Ta je ki isi tee tam ti ə isi oi kin, e ta je ki mi wa m-əl ki dəm al, nə e ta je ki j rə Bai ti ki nje kilə-m. ²⁵ M-əl səsi ta je kin dəkagilo ki mi səsi naa ti ne bəy kin. ²⁶ NJe ra səsi, NDil ki Bai a ilə sie adi səsi me tom ti kin, a ndo səsi ne je pəti, taa a ole mesi do ne je ti pəti ki m-əl səsi to. ²⁷ M-iyə lapiya m-adi səsi, m-adi səsi lapiya. Ningə mi m-adi səsi təkə dije

ki dɔnangi ti ne adii səsi al. Adi mesɪ osi nangi, iβəli al. ²⁸ Oi tɛɛ tam ti m-əl m-ə nə: “M-a m-aw, ə m-a m-təl m-re rɔsi ti”. Ningə kin ə re indigi-mi ə, a irai rɔnəl dɔ kaw ti ki m-isi m-aw rɔ Bai ti, tadɔ e, e ki bo itə-m. ²⁹ M-əl səsi ta kin ɓasine, kəte taa kadi nɛ je rai nɛ, kadi tə lokɪ a rai nɛ ɓa, adii mesɪ. ³⁰ M-a m-əl səsi ta gogɪ al ngata, tadɔ, nje majal ki isi ində tɔgine dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne, re. Ningə e aw ki tɔgɪ madi dɔm ti al, ³¹ nə a ingə ta rəbi kadi ra adi dije gəri təkɪ m-ndigɪ Bai, ə m-ra nɛ je təkɪ Bai dɔji-m kadi m-ra. II taa lo kin ti adi j-awi.»

15

Jaju e kagɪ nju ki rɔjeti

¹ Jaju əl ə nə: «Mi, mi kagɪ nju ki rɔjeti, ningə Bai e ɓa nje ndər nju tɔ. ² Bajɪ nju ki j rɔm ti, ə andɪ al ə, Bai a tige kɔ, nə e ki andɪ majɪ ɓa, a tigə ngan bajie je ki majal kɔ kadi andɪ ki kəte dɔ made ti. ³ Ningə səi, nɛ ndo ki m-ndo səsi, ra adi səi dije ki ayi njay ngata. ⁴ Ə re uwəi rɔsi rɔm ti ngə ɓa, mi m-a m-uwə səsi rɔm ti ngə tɔ. NGa ningə, tə ka ki bajɪ kagɪ a asi kadi andɪ ki kanjɪ kagɪ al ka kin ə, səi ka a asi kadi irai nɛ madi ki kanjɪ kadi uwəi rɔsi rɔm ti, al tɔ. ⁵ Mi kagɪ nju, ə səi bajim je tɔ. Dəw ki uwə rɔne rɔm ti ngə, ə mi m-uwe rɔm ti tɔ ɓa, a ra nɛ je ki majɪ majɪ ngay, tadɔ a asi kadi irai nɛ madi ki majɪ kanjim al. ⁶ Dəw ki uwə rɔne ngə rɔm ti al, a iləi-e kɔ gidɪ lo ti tə bajɪ kagɪ be. Bajɪ kagɪ je ki tuti, a kəi-de kadi ɓuki-de poro kadi ɔi por kɔ. ⁷ Kin ə re uwəi rɔsi rɔm ti ngə, ə ta ləm isi mesɪ ti tɔ ɓa, idəji nɛ ki indigi ə a ingəi. ⁸ Nɛ ki a ra kadi dije iləi tɔji dɔ Luwə ti ki taga, e ta kadi irai kilə je ki majɪ majɪ, ki dɔ-naa ti, dɔ-naa ti nim,

kadi itōji tēki sēi njé ndo je lēm ki rōjeti nim tō. ⁹ Mi m-ndigi sēsi tēki Bai ndigi-m be tō. NGa ningə, maji kadi ai dō njasi ti, me ndigi ti ki m-ndigi sēsi. ¹⁰ Kin ə re itəli rōsi go ndu-kun je ti lēm ə, a ai dō njasi ti, me ndigi ti ki m-ndigi sēsi, tēki m-təl-n rōm go ndu-kun je ti lə Bai Luwə, ə m-a-n dō njam ti, me ndigi ti ki e ndigi-m kin be tō.

¹¹ «M-əl sēsi ta je kin be mba kadi rōnəl ki mem ti e rōnəl ləsi tō, ningə kadi rōnəl ləsi e rōnəl ki asi-naa tapi. ¹² *NDu-kun lēm ə to kin: Indigi-naa ki yo je ki ne je dansi ti, tēki m-ndigi-n sēsi kin be tō. ¹³ Kin ə re dəw un rōne ilə kō mbata lə madine je ə, ne mādi ki rangi ki kadi a ra, tōji-n ndigi-naa ki itə e kin goto ngata. ¹⁴ Kin ə re irai ne ki m-dəji sēsi kadi irai ɓa, sēi madim je. ¹⁵ M-ɓar sēsi ɓəə kilə je al ratata, tadə ɓəə kilə gər ne ki ɓae isi ra al. NGa ningə mi, m-ɓar sēsi madim je, mbata m-adi sēi igəri ne je pəti ki m-ingə rō Bai Luwə ti. ¹⁶ E sēi je ɓa imbəti-mi al, nə e mi ə m-mbəti sēsi. Ningə, m-adi sēsi kilə kadi awi, irai kilə je ki maji maji, ki a to ratata. Ba lo kin ti, Bai a adi sēsi ne je pəti ki idəji-e ki tōm. ¹⁷ Ne kare ki m-dəji sēsi, e ta kadi indigi-naa ki yo je ki ne je dansi ti.»

Dije ki dōnangi ti ne, mede majal ki Jəju əi ki njé ndo je ləne

¹⁸ Jəju əl ɓəy ə nə: «Kin ə re dije ki dōnangi ti ne əsi sēsi ta ə, kadi igər tēki e mi ə əsi-mi ta kəte nōsi ti. ¹⁹ NGa ningə, kin ə re sēi uwəi ki dije ki dōnangi ti ne ɓa, re dije ki dōnangi ti ne a ndigi sēsi; nə ki ne kin, sēi uwəi səde al, tadə m-mbəti sēsi, m-tēē sēsi kō dande ti. Ningə e mbata kin ə, əsi sēsi ta. ²⁰ Ə adi mesi ole dō ta ti ki m-əl sēsi kəte m-ə nə: “Bəə itə

6ane al” kin. Kin ə re adi-mi kə 6a, a adi səsi kə tə, a re təli rəde go ta ti ləm 6a, a təli rəde go ta ti ləsi tə. ²¹ Ki ne kin, a adi səsi kə mbata ləm, tadə gəri dəw ki nje kilə-m al. ²² Kin ə re m-re al, re m-əl-de ta al ə, re dəw a tidə majal je ləde dəde ti al; nə ki ne kin, lo kadi a əli əi nə: “Gər ə ji gər al,” kadi dəw iyə-n go majal je ləde kə goto. ²³ Dəw ki mee majal səm 6a, mee majal ki Bai Luwə tə. ²⁴ Kin ə re m-ra kilə madi ki dəw madi ki rangi ra nja kare al, dande ti al ə, re dəw a tidə majal je ləde dəde ti al; nə ki ne kin, ooi kilə ram je ki kəmde. Be ka, mede majal səm nim, majal ki Bai nim. ²⁵ Ningə, e ne ki ra ne be mba kadi ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “Mede majal səm ki kanji ta madi,✧” kin nee ra ne.

²⁶ «Nje ra səsi ki m-a m-ilə sie ki tə Bai Luwə, a re. Ningə e ə e NDil ki nje kəl ne je ki rəjeti də Luwə, ki a j rə Luwə ti. E ə a ma naji dəm ti. ²⁷ NGa ningə, səi ka a mai naji ləm tə, tadə səi səm naa ti lo kilə ngirə ne je ti nu.»

16

¹ «M-əl səsi ta je kin be pəti mba kadi tə iyəi ta kadi-me ləsi al. ² Dije a tuwəi səsi kə gin kəy kaw-naa je ti. Ningə ndə je a rəi wa 6əy ki kadi njé ki a təli səsi, a əli mede ti əi nə e kilə lə Luwə ə yə n-isi n-rai. ³ A rai be, mbata gəri Bai al nim, gəri-mi al nim. ⁴ NGa ningə, m-əl səsi ta je kin be kəte, kadi tə ndə ki nee je a rai ne 6a, mesi ole də ti təkəi ndə ki m-əl səsi. M-əl səsi ta je kin lo kilə ngire ti nu al, tadə mi səsi naa ti ne.

Kilə ra NDil Luwə

✧ 15:25 Pa je 35.19; 69.5

⁵ «Ki ɓasine kin, m-isi m-aw ki rɔ nje kilə-m ti, nə dəw kare dansi ti ki kadi dəji-m ə nə: “Isi aw ra wa ka,” goto. ⁶ Mesi ur made mbata ta je ki m-əl səsi. ⁷ NGa ningə, e ta ki rɔjeti ə m-əl səsi: maji ngay mbata ti ləsi kadi m-aw, tadɔ re m-aw al ə, dəw ki nje ra səsi ki sɔbi kadi a re kin, a re al. A re m-aw tɔ ɓa, m-a m-ilə sie m-adi səsi. ⁸ Ə loki a re ɓa, a ra kadi dije ki dɔnangi ti ne gəri ne ki e majal ki ra, ki ne ra ki dana, ki ta ki gangi. ⁹ Kadi gəri ne ki e majal ki ra, tadɔ mbati kadi-mi mede, ¹⁰ kadi gəri ne ra ki dana, tadɔ m-isi m-aw rɔ Bai ti, ningə səi a oi-mi gogi al ratata, ¹¹ kadi gəri ta ki gangi, tadɔ gangi ta dɔ nje majal ti ngata. Adi e nje majal ki isi ində tɔgine dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne.

¹² «M-aw ki ta je ngay ɓəy kadi m-əl səsi, nə ki ɓasine kin, a al dəsi. ¹³ NGa ningə, dɔkagilo ki NDil ki nje kɔji ne je ki rɔjeti a re ɓa, a ra kadi igəri ne je pəti ki rɔjeti. A əl ta ki tɔne wa al, nə a əl ne je pəti ki ingə rɔ Luwə ti, ningə a ilə səsi mbe ne je ki a rai ne lo ti ti tɔ. ¹⁴ E tɔji tɔɓa ləm ki taga, tadɔ e ta je ləm, ə a ilə səsi mbee. ¹⁵ Ne je pəti ki e ya Bai, e yam tɔ. E mbata kin ə, m-əl-n m-ə nə: E ta je ləm, ə NDil a ilə səsi mbee.»

Me kɔ təl rɔnəl

¹⁶ Jəju əl ə nə: «Nay dɔkagilo ndəy ba kadi a oi-mi al, ningə dɔkagilo ndəy go ti ə, a təli oi-mi gogi.» ¹⁷ Ə njé ndo je madi əli-naa dande ti əi nə: «Ta ki əl-je ə nə: “Nay dɔkagilo ndəy ba kadi a oi-mi al, ningə dɔkagilo ndəy go ti ə, a təli oi-mi gogi,” kin mee nə ri ə? Taa əl ta ki kare ɓəy ə nə: “Tadɔ m-isi m-aw rɔ Bai ti.” ¹⁸ Ə “dɔkagilo ndəy” ki əl tae kin me nə ri tɔ ə? Ji gər me ta ki ge kəl-je kin al!» ¹⁹ Loki Jəju gər

kadi njé ndo je lie isi sangi kadi daji-e ta ba, əl-de ə nə: «İsi daji-naa ta dansi ti oji dɔ ta ki m-əl səsi m-ə nə: “Nay dəkagilo ndəy ba kadi a oi-mi al, ningə dəkagilo ndəy go ti ə, a təli oi-mi gogi,” kin. ²⁰ NGa ningə, təkı rəjeti, adi m-əl səsi: A nqi je, a ndigai ndoo je, nə dije ki dənangi ti ne a rai rənəl. Me kq a ra səsi, nə me-kq ləsi kin a təl rənəl. ²¹ Loki dəne aw tə oji ngon ba, e me kq ti, tadɔ dəkagilo kq lie re, nə loki ngon tē rəe ti ngata ba, mee oy dɔ kq ti, mbata rənəl dəw ki oje ile dənangi ti. ²² Ningə, səi ka, ki basine kin, səi me kq ti, nə m-a m-təl m-o səsi, kadi rənəl a rosi mesı, ningə e rənəl ki dəw a ər mesı ti goto al. ²³ NDəe ti kin, a daji-mi ta dɔ ne madi ti al ngata. Ningə, təkı rəjeti, adi m-əl səsi, Bai a adi səsi ne je pəti ki idəji-e ki təm. ²⁴ Biti bone ka, idəji ne madi ki təm al bəy. İdəji ə a ingai, kadi rənəl ləsi asi-naa tapi.

Jəju tətı rɔ dije ki dənangi ti ne

²⁵ «M-əl səsi ta je kin me kuji ta ti, nə ndo je a rəi noq kadi m-a m-əl səsi ta me kuji ta ti al ngata, nə m-a m-əl səsi ta ki dɔ Bai Luwə ti wangı taga. ²⁶ İ dɔ ndəe ti kin, a daji ne Bai ki təm, ningə m-a m-əl səsi al, təkı m-isi m-əl ta ki Bai mbata ti ləsi, ²⁷ tadɔ Bai Luwə ə wa ndigı səsi. Luwə ndigı səsi, mbata indigı-mi, taa adi mesı təkı m-ı rəe ti ə m-re tɔ. ²⁸ M-ı rɔ Bai ti ə m-re dənangi ti ne, ningə ki basine kin, m-a m-iyə dənangi ə m-təl m-aw rɔ Bai ti gogi.» ²⁹ Ə njé ndo je lie əli əi nə: «O, ki ne kin, yə əl-je ta ay njay, ki kanji kəl me kuji ta ti kin. ³⁰ Ningə ki basine kin, ji gər kadi igər ne je pəti, taa ta je ki to me dəw ti bəy, kadi tə dəw daji ka igər kəte. Lo kin ti, j-adi meje kadi ı rɔ Luwə ti.» ³¹ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Adi

mesi ngata a? ³² Oi, dɔ kadi isi re, ningə ki ne kin, re tɛɛ ne ngata ki kadi dije a sanəi səsi ki lo kare kare. A iyəi-mi ki karm, nə mi ki karm al, tadɔ Bai Luwə e səm naa ti ne. ³³ M-əl səsi ta je kin pəti be, mba kadi lapiya e mesi ti, me kində rɔ naa ti səm. A ingəi kɔ dɔnangi ti ne, nə kadi uwəi tɔgisi ba, tadɔ m-təti rɔ njé tɔgi je ki dɔnangi ti ne ngata.»

17

Jəju əl ta ki Luwə mbata ləne wa nim, mbata lə njé ndo je ləne nim

¹ Go ta ti ki Jəju əl kin ɓa, un kəmne ki taa dɔrɔ ti, ningə əl ə nɔ: «Bai, ndɔ re nga. Itɔji tɔɓa ləm, mi NGoni ki taga adi dije gəri, kadi tə mi NGoni, m-tɔji tɔɓa ləi ki taga madi dije gəri tɔ. ² I, adi-m tɔgi dɔ dije ti pəti, kadi tə m-adi njé ki iyə-de jim ti, isi ki dɔde taa biti ki nɔ ti. ³ Kisi ki dɔ taa biti ki nɔ ti, e ta kadi dəw gəri, i ki i ki kari ba ə i Luwə ki rɔjeti kin nim, kadi gər Jəju Kirisi ki e dəw ki ile kin nim. ⁴ M-tɔji tɔɓa ləi m-adi dije ki dɔnangi ti ne pəti gəri, ningə kilə ki adi-m kadi m-ra ka m-təl tae maji tɔ. ⁵ Ki ɓasine kin, Bai, m-dəji kadi adi-m m-ingə kɔsi-gon ta kəmi ti təki ndɔ ki adi-m kəte nɔ kində dɔrɔ ti, ki dɔnangi ti kin.

⁶ «M-ra m-adi dije ki ɔy-de dan madije je ti ki dɔnangi ne, adi-m kin gəri-ni. Əi dije ləi, ə iyə-de me jim ti, ningə təli rɔde maji go ta ti ləi. ⁷ Ki ɓasine kin, gəri kadi ne je pəti ki adi-m, i rɔi ti. ⁸ Tadɔ m-adi-de ta je ki adi-m, ningə taai. Loki taai ɓa, gəri kadi m-i rɔi ti, adi adi-mi mede təki e i ə ilə-m. ⁹ Ningə e mbata ti ləde ə m-əl səi ta. M-əl səi ta mbata lə dije ki dɔnangi ti ne al, nə mbata lə njé ki iyə-de me jim ti, tadɔ njé ki iyə-de me jim ti kin əi dije ləi. ¹⁰ Ningə

ne je pəti ki e yam, e yai, ə ne je pəti ki e yai, e yam to. NGA ningə, əi je, təji təba ləm ki taga adi dije ooi. ¹¹ Mi, m-a mi dənangi ti ne al ngata, m-isi m-aw ki rəi ti, nə əi je, isi dənangi ti ne bəy. Be ə, Bai Luwə ki njé kay njay, m-dəji kadi ində kəmi gode ti maji. Ində kəmi gode ti ki təgi ləi, ki e təgi ki adi-m m-ra-n kilə kin, kadi tə əi kare ba təkijə səi je kare ba kin be to. ¹² Dəkagilo ki mi səde, m-ində kəm gode ti maji ki təgi ləi ki adi-m. M-dəbi bagim dəde ti, adi dəw kare ka tae tji al. Dəw ba, e e ki səbi kadi tae a tji kadi tə ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə təl-n tane ka kin par[☆]. ¹³ NGA ningə, ki basine kin, m-isi m-aw ki rəi ti, ə m-əl ta kin be təkijə mi-n səde dənangi ti ne bəy kin, kadi tə əi wa ingəi rənəl ki mem ti, ki e rənəl ki asi-naa tapi kin. ¹⁴ M-adi-de ta ləi ningə, dije ki dənangi ti ne əsi-de ta mbata ke ki əi dije ki dənangi ti ne al, təkijə mi mi-n dəw ki dənangi ti ne al kin be to. ¹⁵ NGA ningə, m-dəji kadi əy-de kə dənangi ti ne al, nə kadi əsi Nje majal ngərəngi dəde ti. ¹⁶ Əi dije ki dənangi ti ne al, təkijə mi mi-n dəw ki dənangi ti ne al kin be to. ¹⁷ Maji kadi un-de ki ta ki rəjeti, ində-de ta dangi tə dije ləi. Ta ləi e ta ki rəjeti. ¹⁸ Ningə, mi ka, m-ilə-de dənangi ti, təkijə ilə-m dənangi ti ka kin be to. ¹⁹ Mi wa, m-un rəm m-ində ta dangi tə dəw ləi mbata ti ləde, kadi tə əi je ka, əi ki kində ta dangi me ta ki rəjeti tə dije ləi to.

Jəju əl ta ki Luwə mbata ti lə dije pəti ki a adi-e mede

²⁰ «M-əl səi ta mbata ti lə njé ki m-ilə-de kin par al, nə mbata ti lə dije pəti ki a adi-mi mede, ki go rəbi lə ta ki a tēg ta njé je ti ki m-ilə-de. ²¹ M-dəji kadi pəti,

☆ 17:12 Pa je 41.10

təli dije ki kare, təkɪ j Bai, ində rɔi naa ti səm, ə mi m-ində rɔm naa ti səi kɪn be. Kadi əi ka indəi rɔde naa ti səje tɔ, kadi tə dije ki dɔnangi ti ne adi mede təkɪ e j ə ilə-m. ²² Mi m-adi-de kɔsi-gon ki adi-m, kadi tə əi dije ki kare, təkɪ je səi je-n dije ki kare kɪn be tɔ. ²³ Mi m-ində rɔm naa ti səde, ningə j, ində rɔi naa ti səm tɔ; ɓa lo kɪn ti, a asi kadi əi dije ki kare ba ki rɔjeti, kadi dije ki dɔnangi ti ne gəri təkɪ e j ə ilə-m nim, indigi-de təkɪ indigi-m be nim tɔ. ²⁴ Oyo, Bai, njé ki adi-m-de kɪn, m-ndigi ngay kadi əi səm naa ti, lo ti ki m-a mi ti, kadi oi kɔsi-gon ki m-aw-n, kɔsi-gon ki j adi-m. M-əl m-ə nə adi-m kɔsi-gon, mbata indigi-m kəte nɔ kində dɔrɔ ti ki dɔnangi. ²⁵ Bai ki nje ra ne ki dana, dije ki dɔnangi ti ne gəri-ni al, nə mi m-gər-i, taa njé ki adi-m-de ka gəri təkɪ e j ə ilə-m tɔ. ²⁶ M-ra m-adi gəri-ni, ningə m-a m-adi gəri-ni ki kəte ɓəy, kadi tə ko ndigi ki indigi-m kɪn to mede ti nim, kadi mi wa mi naa ti səde nim tɔ.»

18

Kuwə Jəju

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

¹ Go ta ti ki Jəju əl ki Luwə kɪn ɓa, ɔti ki njé ndo je ləne, ali dɔ lo, awi dam ngon man ti madi ki ɓari-e Sədirɔ. Loe ti kɪn, lo ndər ki dəw mə kagi je ti to nɔɔ, ə uri me ti. ² Judasi ki nje kun dɔ Jəju, gər lo kɪn maji, mbata e lo ki Jəju əi ki njé ndo je ləne isi rəi ti taa taa. ³ E be ə, Judasi un dɔ ɓuti asigar je lə kɔbe ki Rom, aw səde loe ti ka kɪn. Taa njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki *Parisi je, iləi njé ngəm ta kəy lə Luwə adi əi səde nɔɔ tɔ. Dije ki go Judasi ti kɪn oti kijə kasigar je, ki lambi je, ki por ngəl je. ⁴ Lo kɪn ti, Jəju ki gər ne pəti ki a re dəe ti, ɔti ki rɔde

ti, dæji-de ə nə: «İsi sangi n̄ə ə?» ⁵ Ba əi je iləi-e ti əi nə: «J-isi ji sangi Jəju ki Najarəti ti.» Ə Jəju əl-de ə nə: «E mi wa ə m-a am.» Judasi wa ki nje kun dō Jəju ka kin ka a səde n̄oq tō. ⁶ Loki Jəju əl-de ə nə: «E mi wa ə m-a am» kin ba, gədi gogi, ningə t̄eēi tosi. ⁷ Jəju təl dæji-de bəy ə nə: «İsi sangi n̄ə wa?» B̄a əi je iləi-e ti əi nə: «J-isi ji sangi Jəju ki Najarəti ti.» ⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «M-əl səsi m-ə nə, e mi wa ə m-a am. Ə re e mi ə isangi-mi ba, iyəi ndəgi dije kam adi awi.» ⁹ To be kadi ta ki t̄eē ta Jəju ti ki rō Bawe Luwə ti ə nə: «Njé ki adi-m-de, dəw kare ka m-tj̄ tae al» kin, təl tane. ¹⁰ Simō Piyər ki oti kiyə kasigar rəne ti, ər tigə-n paja lə ki bo lə njé kijə n̄ə məsi kadi-kare je, ba ədi mbie ki dō ji kō ti, tigə lati gangi. Tō paja ka kin nə Malkusi. ¹¹ Ə Jəju əl Piyər ə nə: «İlə kiyə ləi sawe ti gogi. O kadi m-a m-ingə kō ki Bai ində d̄əe dana mbata ti ləm kin al a?»

Jəju a n̄o An ti

(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)

¹² Buti asigar je lə kōbe ki Rom, naa ti ki nje kun dōde nim, ki njé ngəm ta kəy lə Luwə ki *Jipi je iləi-de ka kin nim, uwəi Jəju d̄əəi-e. ¹³ Dō kəte, awi sie b̄e lə An* ki e məm Kayipi. Kayipi ə e ki bo lə njé kijə n̄ə məsi kadi-kare je b̄ale ti kin. ¹⁴ NGa ningə e darō Kayipi wa kin ə e nje kəl kə nə: «E soti ngay mbata ti ləsi kadi ba kal dəw kare oy mbata lə gin dije kosi*.»

Piyər naji ta gər Jəju

(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

* **18:13** An ka ndō ki e bo lə njé kijə n̄ə məsi kadi-kare je tō ki b̄al ki 6 t̄eē 15 ti go Kirişi ti. Go ti gogi ka, Jipi je buki-e ti t̄əki bo lə njé kijə n̄ə məsi kadi-kare je wa ka kin b̄əy. Lo ta ki gangi je ti lə Jipi je b̄a, e ə dije ooi ta lie ngay. ✱ **18:14** Ja 11.49

15 Simo Piyər əi ki nje ndo kare ki dan njé ndo je ti lə Jəju, uni go Jəju. Nje ndo kare ki əi ki Piyər ka kin e dəw ki ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je gər-e, adi ur nati kəy ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, naa ti ki Jəju ki uri sie kəy. 16 Piyər ə isi yəne taga, bəsi ta kəy ti. Lo kin ti, nje ndo ki ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je gər-e ka kin, tēē taga, əl ta ki dəne ki nje ngəm ta kəy, bə go ti, dəne iyə Piyər ade ur kəy. 17 Dəne ki nje ngəm ta kəy ka kin əl Piyər ə nə: «İ ka j dan njé ndo je ti lə dıngəm kin tə al a?» Ə Piyər ile ti ə nə: «Jagi, mi səde al.» 18 Kul o, adi njé ra kilə je, ki njé ngəm ta lo je, iləi por a ndibi. Piyər ka a səde ta por ti ka kin noo, a ndibi səde tə.

An dəji ta Jəju

19 Ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je dəji ta Jəju də njé ndo je ti lie ki də ne ndo ti lie ki isi ndo dije. 20 Ə Jəju ilə ti ə nə: «M-əl ta dije taga wangi, taa ki ndə je, ndə je, m-isi m-ndo ne dije gin kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je nim, gin kəy ti lə Luwə nim, ki e lo je ki də Jipi je pəti isi əsi-naa ti. Ne madi ki m-əl lo bəyə ti goto. 21 NGa ra ban ə idəji-m ta bəy ə? İdəji ta njé ki isi ooi-mi lo kəl ta ti kin o, gəri ta ki m-isi m-əl-de maji ngay.» 22 Də ta ti kin, nje ngəm ta lo kare ki a səde noo, ində mbə Jəju, ə əl-e ə nə: «Adi e be ə kadi tur-n ta ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ti a?» 23 Ə Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re ta ki m-əl kin, majal ə, əji maje al adi-m m-o, a re m-əl maji tə ə, ra ban be ə ində-m ə?» 24 Lo kin ti, An adi awi ki Jəju ki dəo ki dəo-e kin be bə lə Kayipi, ki e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je.

*Piyər təl naji bəy təkı n-gər Jəju al
(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)*

²⁵ Piyər isi ta por ti noo, isi ndibi por, ə əli-e əi nə: «Ma, i ka i dan njé ndo je ti lie tɔ al a?» Nə Piyər naji ə nə: «Jagi, mi səde al.» ²⁶ Ki kare dan njé ra kilə je ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki e noji dɪngəm ki Piyər tigə mbie gangi, əl Piyər ə nə: «Dəw ki m-o-e sie, lo ndər ti ki məi kagi je ti kin, e i al ə na ə?» ²⁷ Nə Piyər naji wa bəy. Ba ta ji naa ti noo, kunə kinjə nɔ.

Jəju a nɔ Pilati ti

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

²⁸ Loki ii ki Jəju be lə Kayipi ba, awi sie kəy ti ki boy ki *Pilati ki e nje kɔbe ki ngar ki Rom ti inde dɔ dɔnangi ti ki Jude ti isi titi. E sɪ bati ba bəy. Ningə njé kun dɔ *Jipi je mbati kur me kəy ki boy ti, kadi tə n-awi ki ta dɔde ti al, ta kəm Luwə ti, kadi tə n-usoii ne lo ra nay Paki ti. ²⁹ E mbata kin ə, Pilati tɛɛ ingə-de taga, ningə dəji-de ə nə: «E ri ə isəkii dɪngəm kam ə?» ³⁰ Ba, əi je iləi-e ti əi nə: «Kin ə re e dəw ki nje ra ne ki majal al ə, re j-a ji re sie, j-u-le jii ti al.» ³¹ Ə Pilati əl-de ə nə: «Səi je wa, itaai-e, awi gangi ta dɔe ti ki go ndu-kun je ti ləsi, səi Jipi je.» Nə əli Pilati əi nə: «Je, dəw adi-je ta rəbi ki kadi ji gangi-n ta koy dɔ dəw ti al.» ³² E be ə, ta ki Jəju wa əl kadi tɔji-n ko koy ki a oy kin təl tane. ³³ Pilati təl ur me kəy ti ki boy, bar Jəju, ningə dəje ə nə: «I ngar lə Jipi je a?» ³⁴ Ə Jəju təl dəji Pilati ə nə: «Ta kin, e i wa ə əl ə se, e dije ki rangi ə əli-ni ta ki dɔm ti ə?» ³⁵ Ba Pilati əl Jəju ə nə: «Mi ki o-m kin mi Jipi a? E dije ki gin be ti ləi ə wa nim, njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je nim, ə rəi səi iləi-ni jim ti! NGa ningə m-dəji se e ri ə ira wa?» ³⁶ Ə Jəju ile ti ə nə: «Mi ngar ki dɔnangi ti ne al, re mi ngar ki dɔnangi ti ne ə, re dije ki gom ti, a

rəi dəm ti kadi dəw ilə-m ji njé kun də Jipi je ti al; nə ke ə mi ngar ki dɔnangi ti ne al.» ³⁷ Ningə Pilati dəje ə nə: «Adi j ngar ta?» Ba Jəju ile ti ə nə: «E ta ki j ə tɛɛ tai ə nə mi ngar. Mi, oji-mi, ningə m-re dɔnangi ti ne mba kadi m-ma naji də ne ki rəjeti. NGa ningə, dəw ki e me ne ki rəjeti, təl rəne go ta ti ləm.» ³⁸ Lo kin ti, Pilati dəje ə nə: «E ri ə e ne ki rəjeti ə?»

Gangi ta koy də Jəju ti

(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25)

Go ta ti ki Pilati dəji kin ɓa, təl tɛɛ taga rə Jipi je ti əl-de ə nə: «M-ingə ta madi kare ki kadi m-gangi-n ta də dəw ti kin al. ³⁹ NGa ningə, ki go jibəl rae ti ki isi rai kəte, kəte, ə dəkagilo ra nay Paki ɓa, m-iyə dangay kare taa m-adi səsi kin, indigi də ti kadi m-iyə ngar lə *Jipi je taa madi səsi a?» ⁴⁰ Nə əi je, uni ndude ki taa əli əi nə: «Jagi, e al, e Barabasi ə ji ndigi kadi iyə taa.» Barabasi ki əli ta lie kin, e baw kaya.

19

¹ *Pilati adi ndune asigar je kadi awi ki Jəju, ningə kadi indəi-e ki ndəy kabilay. ² Asigar je oji jəgi kon iləi dəe ti, ningə iləi kibi ngal ki kər pɪr pɪr rəe ti tə. ³ NJiyəi rəi rəe ti, ningə əli-e əi nə: «Lapiya, ngar lə Jipi je!» Ba buki jide mbəe ti, indəi-e. ⁴ NJa kare ɓəy, Pilati tɛɛ rə kosi je ti əl-de ə nə: «Maji, m-a m-re sie taga rəsi ti ne, kadi igəri təkɪ m-ingə ta madi kare ki kadi m-gangi-n ta dəe ti al.» ⁵ Lo kin ti noo be, Jəju tɛɛ taga ki jəgi kon dəne ti nim, ki kibi ngal ki kər pɪr pɪr rəne ti nim. Ningə Pilati əl-de ə nə: «Dingəm ka yə a am!» ⁶ Nə loki, njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ngəm ta lo je lə Jipi je, ooi-e ɓa, iləi ngirə kəl ta ki ndude ki boy əi nə: «tɓe kagi-dəsi ti!

iþe kagi-dəsi ti!» Ө Pilati əl-de ə nə: «Səi je wa, itaai-e, awi iþai-e kagi-dəsi ti, tadə mi, m-ingə ta madi ki kadi m-gangi-n ta koy dəe ti al.» ⁷ Ningə Jipi je əli Pilati əi nə: «J-aw ki ndu-kun kare noq, 6a ki go ndu-kun ti ka kin, e dəw ki səbi kadi a oy, tadə əl ə nə n-e NGon lə Luwə[☆].» ⁸ Loki Pilati oo ta kin 6a, ade 6əl ki də made ti 6əy, ⁹ ə təl ur me kəy ti ki boy, ningə dəji Jəju ə nə: «I, i ra ə?» Nə Jəju ile ta ti al. ¹⁰ Ө Pilati əl Jəju ə nə: «Mi ə m-dəji ta ə ilə-m ti al a? İgər kadi m-aw ki təgi kadi m-ge ə m-iyə-i taa nim, m-ge ə m-6ə-i kagi-dəsi ti nim, ə se igər al ə?» ¹¹ Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re e təgi ki Luwə wa ə adi dərə ti nu kin al ə, aw ki təgi madi kare dəm ti al. Ba e mbata kin ə, dəw ki nje kilə-m jii ti, majal lie e ngay itə yai.» ¹² Də ta ti wa kin 6a, Pilati sangi kadi n-iyə Jəju, nə Jipi je iləi kəl, ə əli-e əi nə: «Kin ə re iyə taa 6a, i madi Səjar ki e ngar ki bo kin al. Dəw ki ə nə n-e ngar 6a, dəwe kin e nje ta lə Səjar.» ¹³ Loki Pilati oo ta kin 6a, adi awi ki Jəju taga, ningə e wa isi də kimbər ngar ti, lo ti ki 6ari-e Gaji mbal je ki kində nangi, ki ta ebirə ə nə «Gabata». ¹⁴ E ndə ki kadi lo ti par ə e kilə ngirə ra nay Paki, ningə e kadi ki jam də 6e ti be. Ө Pilati əl Jipi je ə nə: «Oi ngar ləsi.» ¹⁵ Nə uni ndude ki taa əli əi nə: «Kadi oy kə! kadi oy kə! İþe kagi-dəsi ti!» Ө Pilati əl-de ə nə: «Kadi tə m-6ə ngar ləsi kagi-dəsi ti a?» Ba njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je əli əi nə: «Dəw oo ngar ləje ki rangi al, ngar ləje e Səjar par.» ¹⁶ Lo kin ti, Pilati ilə Jəju ji asigar je ti kadi 6ai-e kagi-dəsi ti.

Dije 6ai Jəju kagi-dəsi ti
(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)

☆ 19:7 Ləbətiki 24.16

Asigar je uwai Jəju awi sie. ¹⁷ E wa oti kagi-dəsi ləne, tɛɛ-n gidi be bo ti ki taga, kadi aw-n lo ti ki bari-e «Ka dɔ dəw», ki ta ebirə nə «Golgota». ¹⁸ E loe ti kin ə asigar je bəi Jəju ti, kagi-dəsi ti. Bəi dije joo kagi-dəsi ti sie, ki kare dɔ ji kɔe ti, ə ki kare dɔ ji gəle ti tɔ, ningə e wa a dana. ¹⁹ *Pilati adi rai ngon ba, ndangi nɛ me ti, indai taa dɔ kagi-dəsi ki Jəju a ti. Nɛ ki ndangi me ti nə: «Jəju ki Najarəti ti, ngar lə *Jipi je.» ²⁰ Loki bəi Jəju ti, kagi-dəsi ti ka kin e bəsi ki be bo, adi Jipi je ngay tidai nɛ ki ndangi kin. NDangi ki ta ebirə nim, ki ta late nim, taa ki ta girəki nim tɔ. ²¹ Ə njé kun dɔ njé kijə nɛ kadi-kare je əli Pilati əi nə: «Nɛ kin, sɔbi kadi re a ndangi “ngar lə Jipi” be al, nə re a ndangi “dingəm kam əl ə nə n-e ngar lə Jipi je” taa e go rəbe ti.» ²² Nə Pilati əl-de ə nə: «Nɛ ki m-ndangi ba, ndange ka m-ndangi kin.» ²³ Loki asigar je bəi Jəju kagi-dəsi ti gine gangi ba, kəi kibi je lie, kayi gin sɔ, sɔbi dɔde kare kare. Ningə nay kibi ngal ki dəw uu al, nə oji ta naa ti be par, j taa re nangi. ²⁴ Ə asigar je əli-naa əi nə: «Adi ji tili kibi ngal kin al, nə adi ji tigəi kir (mbare) dɔ ti j-oi se nɔ ə a e yəe wa.» Ningə e nɛ ki a to be kadi ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə:
«Kayi-naa kibi je lie,
Ə tigəi kir dɔ kibi ngal ti lie tɔ» kin tɔl tane☆.
Ningə e nɛe ka yə asigar je rai kin.

²⁵ Kɔ Jəju əi ki ngokone ki dəne nim, Mari ki ne Kiləwopasi nim, taa Mari ki Magidala nim ai noo, bəsi kadi kagi-dəsi ti ki bəi Jəju ti. ²⁶ Loki Jəju oo kone, ə oo nje ndo ləne ki e Jəju ndigi, a gədi kɔe ti ba, əl kone ə nə: «Dəne, o ngoni ə a am.» ²⁷ Ba go

---

☆ 19:24 Pa je 22.19

ti, əl nje ndo ləne ka kin ə nə: «O kəi ə a am.» Ningə, ndəe ti nq̄, nje ndo ka kin aw ki kə Jəju rəne ti.

Koy Jəju

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

²⁸ Go ne je ti kin, Jəju gər kadi gin ne je pəti gangi ngata ba, əl ta kin kadi təl ta ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə ə nə: «Kində ra-m[☆].» ²⁹ NGoo ki kasi nju ki masi rosi isi nq̄, ə asigar je ndui ne ki to hom hom me kasi nju ti ki masi ka kin, iləi ta kagi ti ki bari-e ijopi, ba iləi ta Jəju ti. ³⁰ Ə loki Jəju njibi kasi ki masi ka kin ningə, əl ə nə: «Gin ne je pəti gangi ngata», ba ilə dəne nangi, ningə kəəe tē.

Asigar kare əsi kadi Jəju ki ningə

³¹ E ndo ki kadi lo ti do ti ə, e ndo taa kəə. E ndo taa kəə ki to ta dangi, ə, kadi tə nin je ai do kagi-dəsi ti ba ndo taa kəə ti al[☆], Jipi je awi dəji Pilati kadi adi budi njade, ə ərri-de kə do kagi-dəsi ti. ³² Lo kin ti, asigar je awi budi nja dəw ki dəsəy nim, e ki kə joo nim, ki bəi-de kagi-dəsi ti naa ti ki Jəju. ³³ Loka rəi tēi do Jəju ti ba, oi kadi e oy ngata, adi budi njae al. ³⁴ Ningə asigar kare ə əsi kade ki ningə, ba ta naa ti nq̄, məsi əi ki man tēi ta do ningə ti ka kin. ³⁵ Dəw ki ər go ne je kin, oo ki kəmne, ningə naji ki ma lie e ki rəjeti, taa e wa gər kadi e ta ki rəjeti ə n-əl tə, mba kadi tə səi ka adii mesi[☆]. ³⁶ Təki rəjeti, ne je kin rai ne be mba kadi tə ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Singe kare ka dəw a tətəi al[☆]», kin təl tane. ³⁷ Taa ndangi ta ki rangi bəy me makitibi

☆ 19:28 Pa je 69.22 ☆ 19:31 Dətərənom 21.22-23 ☆ 19:35 Ja 20.31 ☆ 19:36 Tē ki taga 12.46; Pa je 34.21

ti læ Luwə əi nə: «A goi lo ki rə dəw ti ki əsi kade ki ningə☆.»

Ilai Jəju be nin ti

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

³⁸ Go ne je ti kin, Jisəpi ki e dəw ki Arimate ti, aw dəji ta rəbi *Pilati kadi n-ər nin Jəju. Jisəpi e nje ndo læ Jəju ki ra rəne lo bəyɔ ti, mbata bəl *Jipi je. Pilati ade ta rəbi, adi aw ər nin Jəju. ³⁹ Nikodəm ki ndo ki aw ingə Jəju kondɔ ka kin ka, aw ki nduji kagi je ki əti maji joo ki mba kəy rə nin ti. NDuji kagi je ki bari-de mir əi ki alowəsi, poləi-de naa ti asi kiləw kuti mitə be. ⁴⁰ Dije ki joo kin, uni nin Jəju, doləi ki ta kibi lə. Lo dole ti, buki nduji kagi ki əti maji titi ndəy, ndəy, taa doləi, ki go kuji rae ti læ Jipi je ki isi rai ki nin je ləde bəy taa iləi be ti. ⁴¹ Lo ki bəi Jəju ti, kagi-dəsi ti ka kin, lo ndər ki məi kagi je ti to noo, ningə me ndər ti ka kin, be ki to sigi, ki dəw ilə nin ti al bəy to ti noo. ⁴² NGa ningə, tə ka ki lo ti ə a e ndo taa kəə læ Jipi je, iləi Jəju me be ti ka kin, tadɔ e bəsi kade ti.

20

Jəju i lo koy ti

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

¹ NDɔ dimasi ki gin lo, lo ki lo to piti piti ba bəy, Mari ki Magidala isi aw dɔ badi ti ningə, oo kadi mbal ki uti ta badi ka kin, dəw uwə ər. ² Ə Mari ay ngədi, aw ingə Piyər əi ki nje ndo kare ki Jəju ndige, əl-de ə nə: «Uwəi Bəbe ər-e bada, ningə ji gər lo ki iləi-e ti al.» ³ Piyər əi ki nje ndo ki kare ka kin tɛɛi, isi awi ki dɔ badi ti. ⁴ Ayi-naa ngədi joo pu, nə nje

---

☆ 19:37 Jakari 12.10

ndo ki kare ka kin ay ngodi itə Piyər, adi aw tee də badi ti kəte nqe ti. ⁵ Loki aw tee, ilə mbəne, gō lo ningə, oo ta kibi je ki dolai nin ə a, nə ur me be ti al. ⁶ Piyər ki e goe ti, i yane noo re ba, ur me be ti, oo ta kibi je ki dolai nin ə a, ⁷ taa oo ta kibi ki ilai jam də Jəju ti tə ə to. Ta kibe kin to naa ti ki ai je ki dolai nin kin al, nə dəw bīndi adi to yane dangi. ⁸ Go ti, nje ndo ki kare ki re kəte ka kin, ur me be ti tə, adi oo ne je ki kəmne nim, adi mene kadi e ne ki rəjeti nim tə. ⁹ NGa ningə, biti tee loe ti kin ka, tijə-de ti kadi Jəju a i taa dan njé koy ti, təkī makitibi lə Luwə əl-n tae kəte kin, al bəy☆. ¹⁰ E be ə, njé ndo je ki joo, təli ilai dəde awi be.

*Jəju təji rəne Mari ki Magidala
(Mk 16.9-11)*

¹¹ Loki njé ndo je awi, Mari a taga, kadi badi ti bəsi, a nq. Loki a nq, ilə mbəne gō-n lo be nin ti ba, ¹² oo malayka je joo ki ai kibi ki nda, ə isi lo ti ki kəte ilai nin Jəju ti. Ki kare isi toe ti, kaw ki dəe ti, ə e ki nungi isi kaw ki njae ti tə. ¹³ *Malayka je dəji-e ai nə: «Dəne, ra ban ə a nq ə?» Ə Mari ilə-de ti ə nə: «Əri Bəbe ləm, ningə m-gər lo ki ilai-e ti al.» ¹⁴ Loki əl ta be ningə, ilə rəti ba, oo Jəju, nə gər kadi e Jəju al. ¹⁵ Ə Jəju dəje ə nə: «Dəne, ra ban ə a nq ə? İsi sangi nq ə?» Ningə Mari oo ə nə e nje ra kilə me ndər ti ki to noo ka kin wa, adi əl-e ə nə: «Bam, re e i ə ər-e ə, əji-m lo ki ile ti, adi m-aw m-un-e.» ¹⁶ Jəju bəre: «Mari!» Ə Mari yəti rəne ki rəe ti, un ndune ki taa, əl-e ə nə: «Rabuni!» ki ta ebirə, ki kər me nə «Nje ndo dije!» ¹⁷ Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Ədi rəm al, tadə m-aw dərə ti rə Bai ti al bəy. NGa ningə, ki bəsi ne kin

ba, aw rɔ ngakom je ti, əl-de təkɪ m-aw rɔ Bai ti ki e Bawsi tɔ kin, m-aw rɔ Luwə ti ləm ki e Luwə ləsi tɔ kin.» ¹⁸ Ə Mari ki Magɪdala aw ɪngə njé ndo je əl-de ə nə: «M-o Baɓe ki kəm!» Nɪngə əl-de ta je ki Jəju əl-e ka kin adi-de ooi.

Jəju tɔji rəne njé ndo je

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)

¹⁹ NDɔ dimasi ti wa nɔɔ lo sɔɔ, njé ndo je kawinaa me kəy ti madi, nɪngə uti ta kəy mbuki dɔde ti, mbata ɓəli njé kun dɔ *Jipi je. Ə Jəju re, a taa dande ti, əl-de ə nə: «M-dəji kadi lapiya e səsi!» ²⁰ Ba lo kin ti, tɔji-de to do ki jie ti je, kade ti je adi-de ooi. Rɔ njé ndo je nəl-de ngay, loki ooi Baɓe. ²¹ Jəju təl əl-de ɓəy ə nə: «M-dəji kadi lapiya e səsi! NGA nɪngə, təkɪ Bai ilə-m, mi ka m-ilə səsi tɔ.» ²² Ba go ta je ti kin, Jəju to kəəne dɔ njé ndo je ti, ə əl-de ə nə: «ftaai NDil Luwə mesi ti. ²³ Dije ki a iyəi go majal je ləde kɔ, Luwə a iyə go majal je ləde kɔ tɔ, ə njé ki a mbati kiyə go majal je ləde kɔ, Luwə a tidə majal je ləde dɔde ti ba tɔ.»

Jəju əi ki Tomasi

²⁴ Loki Jəju re rɔ njé ndo je ti kin, Tomasi ki ɓari-e NDigə, ki e ki kare dan njé ndo je ti e səde loe ti al. ²⁵ Ə ndəgi njé ndo je əli-e əi nə: «J-o Baɓe ki kəmje.» Nə Tomasi əl-de ə nə: «Kin ə m-o to do poyti ki ɓai jie kin al nɪm, m-ilə ngon jim to poyti ti kin al nɪm, taa m-ilə jim m-adi-n to do nɪngə ki əsi kade kin al nɪm ə, m-a m-adi səsi mem al jagi.» ²⁶ NDɔ jijoo go ti, njé ndo je təli ɪngəi-naa me kəy ti ɓəy, nɪngə e kin Tomasi e səde ngata. Uti ta kəy mbuki dɔde ti, ə Jəju re, a taa dande ti, əl-de ə nə: «M-dəji kadi lapiya e səsi!» ²⁷ Nɪngə əl Tomasi ə nə: «Tomasi, ilə ngon jii lo

kin ti, ə igō jim je kin oo, taa ilə jii ədi-n to do ningə ki kadim ti kin o tō. Onoi kadi mei ngə, maji kadi adi mei.» ²⁸ Lo kin ti noo, Tomasi əl Jəju ə nə: «Babe ləm! Luwə Ləm!» ²⁹ Ə Jəju əl-e ə nə: «E koo ki o-m ki kəmi ne kin ə adi-n mei. Ningə adi m-əli m-adi igər təkı njé rənəl je ə əi dije ki adi mede ki kanji koo ne ki kəmdə✧.»

Gin ndangi makitibi kin

³⁰ Jəju ra ne kəji je ki rangi ngay wa bəy ta kəm njé ndo je ti ləne, ki e ki ndangi me makitibi ti kin al. ³¹ Nə e je kin e ki ndangi-de be mba kadi adii mesi təkı Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte, e NGon lə Luwə. Ningə loki adi mesi kin ba a ingəi kajı ki bitı ki nō ti ki takule.

21

Jəju təji rəne njé ndo je siri ta ba ti ki Tibəriyadi (Lk 5.1-11)

¹ Go ti gogi, Jəju təl tē ingə njé ndo je bəy taa ba ti ki Tibəriyadi. Rəbi ki tē ingə-n-de ə to kin: ² NDō madi, Simō Piyər nim, Tomasi ki bari-e NĐingə nim, Nataniyəl nim ki əi dije ki Kana ti ki Galile tō, ngan lə Jəbədə ki joo tō, njé ndo je lə Jəju ki rangi əi joo tō isi naa ti. ³ Ə Simō əl-de ə nə: «M-a m-aw baa kadi m-ndō kanji je.» Bə ndəge je əli-e əi nə: «Je ka j-a j-aw səi tō.» Ningə tēei, ali me to ti awi, nə kondəe ti kin, ngon kanji kare ka uwəi al. ⁴ Loki lo ti, Jəju re a ta ba ti noo, nə njé ndo je gəri təkı e Jəju al. ⁵ Ə Jəju əl-de ə nə: «NGan je, uwəi kanji ndəy al a?» Bə iləi-e ti əi nə: «Jagi, ngon kanji kare ka j-uwə al.» ⁶ Ningə, Jəju əl-de ə nə: «İləi bandı dam to ti, ki dō ji kəsi ti

kin, ə a uwəi kanji je.» Ə loki iləi bandi 6a, bandi əy kanji kəy ki asi kadi ndəri teeji taga al. ⁷ Lo kin ti, nje ndo ki Jəju ndige əl Piyər ə nə: «E Babe.» Ə loki ta ki əl ə nə: «E Babe», kin osi mbi Piyər ti taa par ə, Piyər ilə kibī ləne rəne ti, tado kəte a ki rəne kare, ningə osi me man ti. ⁸ Lo ki ai ti kin, e say al ki ngangī ba, ai asi kulə bi kare be par, adi ndəgi njé ndo je awi ki to ndəy ndəy ki ngangī ba ti, ndərii bandi ki kanji rosi ka kin gode ti.

⁹ Loki uri nangi ningə, ooi por ki dəw ilə kanji ti, taa mapa ka to nqo to. ¹⁰ Jəju əl-de ə nə: «təi ki kanji je ki uwəi-de ka kin ne adi j-o.» ¹¹ Ə Simo Piyər al me to ti, ndər bandi ki kanji rosi ka kin nangi. E kanji je ki boy boy wa ə əi 6u ki kuti mi gide mitə (153). Kərde wa ki to 6əl kin nə, bandi gangi al. ¹² Jəju əl-de ə nə: «təi usoi ne.» NGa ningə, dəw kare dan njé ndo je ti ki kadi dəji Jəju ə nə: «I nə wa?» goto, tado gəri maji kadi e Babe. ¹³ Jəju əti rəde ti, un mapa adi-de, ningə adi-de kanji to. ¹⁴ Loki Jəju j taa dan njé koy je ti kin, e tee ki ko mitə ngata ə tee ki rə njé ndo je ti ləne kin.

Jəju ai ki Piyər

¹⁵ Go ne kuso ti, Jəju dəji Simo Piyər ə nə: «Simo ki ngon lə Jonasi, indigi-m itə njé je ki isi kin a?» Ə Simo ile ti ə nə: «Oyo, Babe, igər kadi m-ndigi.» Ningə Jəju əl-e ə nə: «Ul bati je ləm.» ¹⁶ Jəju təl dəji Simo 6əy ki ko joo ə nə: «Simo ki ngon lə Ja, indigi-m a?» Ə Simo ile ti ə nə: «Oyo, Babe, igər kadi m-ndigi.» Ningə Jəju əl-e ə nə: «Ul bati je ləm.» ¹⁷ Jəju təl dəji Simo 6əy ki ko mitə ə nə: «Simo ki ngon lə Ja, indigi-m a?» Ba lo kin ti, me Piyər o-e do təl ti ki Jəju təl dəje 6əy ki ko mitə ə nə: «Indigi-m a?» kin, adi ile ti ə nə:

«Babe, igər ne je pəti, igər kadi m-ndigi.» Ningə Jəju əl-e ə nə: «Ul bati je ləm. ¹⁸NGa ningə, təkı rəjeti, adi m-əli: dəkagilo basai ti, j wa idəə nda bədi ti, ə aw lo ki mei ndigi, nə dəkagilo ki a biğə ba, a əy jii taa kadi dəw ki rangi ə a dəə nda bədi ti, ə aw səi lo ti ki mei ndigi al.» ¹⁹Ta je kin Jəju əl be kadi təji-n go rəbi koy ki Piyər a oy kadi ilə-n təji də Luwə ti. Go ti, Jəju əl-e ə nə: «Un gom.»

Nje ndo ki Jəju ndige

²⁰Piyər ilə rəti gogi ningə, oo nje ndo ki Jəju ndige, e ki ndə ki, lo ne kuso ti, əy ki də Jəju ti, dəje ə nə: «Babe, nə ə a iləi ji dije ti ə?» ka kin. ²¹Lokı Piyər oo-e ba, dəji Jəju ə nə: «Babe, ə e kam, e ri ə a ra-e ə?» ²²Ə Jəju əl Piyər ə nə: «Kin ə re m-ndigi kadi isi ki dəne taa bitı kadi tə m-təl m-re m-inge-n ka, e kin ta ləi goto ti. J, ta ləi e ta kadi un gom par.» ²³Ta kin sane dan nje kadi-me je ti təkı nje ndo kam a oy al. Nə ki rəjeti, kadi Jəju əl Piyər ə nə: «A oy al» kin, əl-e be al. Ta ki əl-e ba, əl-e ə nə: «Kin ə re m-ndigi kadi isi ki dəne taa bitı kadi tə m-təl m-re m-inge-n ka, e kin ta ləi goto ti.»

²⁴E darə nje ndo-e ə wa kin ə ma najı də ne je ti, ndangi-de me makitibi ti kin. NGa ningə ji gər kadi najı ki ma lie e ta ki rəjeti.

²⁵Jəju ra ne je ki rangi ngay wa bəy. Re dəw ə nə n-ındə tane wa nəm n-ndangi-de pəti me makitibi je ti ə, m-ga kadi dənangi wa kin pəti, makitibi je kin a ibə.

KĒLƏ-MĪNDĪ KĪ SĪĠ

New Testament in Bedjond (CD:bjv:Bedjond)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bedjond

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bedjond

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
a4f34a03-c89e-55e0-bc3f-22f7829df823